

PARA'dan çok özel bir sayı

TURKUVAZ Medya bünyesinde yer alan Türkiye'nin haftalık tek ekonomi dergisi PARA, yeni yıla rehber niteliğinde bir sayı ile girdi. Dev almanak Türkiye'nin önümüzdeki bir yılına ışık tutacak rehber olacak. Dergide Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır, Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı, Ticaret Bakanı Ömer Bolat, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Vedat Işıkhan, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Mehmet Özhaseki, Adalet Bakanı Yılmaz Tunç, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş, Gençlik ve Spor Bakanı Osman

Aşkın Bak ve Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin'in PARA'ya özel açıklamaları yer alıyor. SPK Başkanı İbrahim Ömer Gönül, Türkiye Bankalar Birliği Başkanı Alpaslan Çakar ve Borsa İstanbul Başkanı Erişah Arıcan başta olmak üzere banka CEO ve genel müdür-

lerinin görüşleri de bulunuyor. TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, TÜSİAD Başkanı Orhan Turan, TİM Başkanı Mustafa Gültepe, DEİK Başkanı Nail Olpak, MÜSİAD Başkanı Mahmut Asmalı, İTO Başkanı Şekib Avdagiç, İSO Başkanı Erdal Bahçivan gibi sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra Yıldız Holding Yönetim Kurulu Başkanı Ali Ülker, Eczacıbaşı Holding Yönetim Kurulu başkanı Bülent Eczacıbaşı gibi 500'e yakın iş insanının değerlendirmeleri bulunuyor.

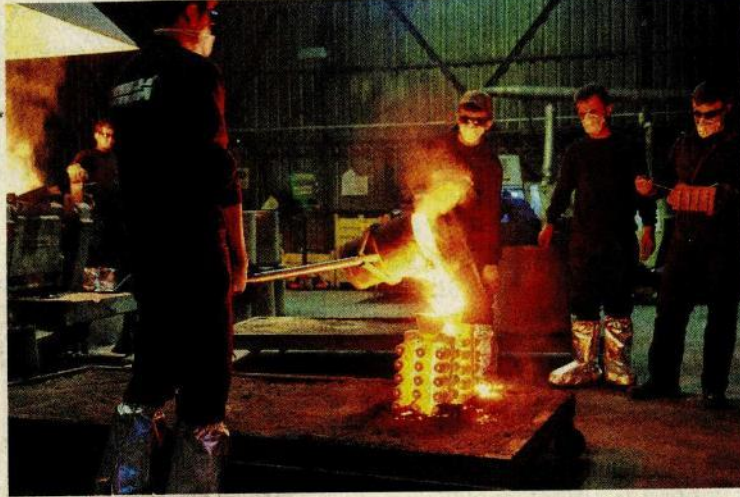

İmalatta daralma altıncı ayda da devam etti

İMALAT sanayi satın alma yöneticileri endeksi (PMI) aralıkta sınırlı artışla 47.4'e yükseldi ancak 50 eşik değerinin altında kalarak daralmayı altıncı aya taşıdı. **İstanbul Sanayi Odası** için S&P Global'in derlediği imalat PMI, kasımda 47.2 değerini almıştı. Aralık ayında üretimde, zorlu piyasa koşulları nedeniyle gerileme sürerken ihracat siparişleri ve toplam yeni siparişlerdeki daralma talebin zayıf olduğunu gösterdi. Verileri değerlendiren S&P Global Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Türkiye'nin imalat sektöründe 2023 sonunda görülen daralma firmalar için zorlu geçen yılın ikinci yarısını özetlemiş oldu" dedi. **(Reuters)**

Sanayide daralma altıncı aya ulaştı

EKONOMİ SERVİSİ

Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye İmalat PMI, Aralık'ta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, kasım ayında 47,2 olarak kaydedilmişti. Aralık ayıyla birlikte endeks altıncı ayında da daralmaya işaret etti. Endekste 50'nin üstü değerler büyümeye, altındaki değerler ise daralmaya işaret ediyor.

ISO'dan yayımlanan bülteneye göre aralık ayında imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem

toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkân sağladı.

İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

İSO TÜRKİYE İMALAT PMI ARALIKTA 47,4 OLDU

Aralıkta yeni siparişler azaldı

■ **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat **PMI Endeksi** açıklandı. Kasım 2023'te 47,2 olan **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50,0 eşik değerinin altında kaldı. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi. Rapora göre 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden

dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin

yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti. Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görülürken bu düşüş kasım ayındaki artışı takip etti.

Siparişler 10 sektörün 9'unda yavaşladı

EKONOMİK büyümenin öncü göstergesi olan imalat **sanayii** performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye** İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) anketinin Aralık 2023 dönemi sonuçları açıklandı. Aralıkta 47.4 olarak gerçekleşen endeks böylelikle, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı ve faaliyet koşullarında yavaşlamaya işaret etti. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. PMI raporuna göre, takip edilen 10 sektör arasında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri oldu. Yeni siparişlerde en sert yavaşlama kimyasal, plastik ve kauçuk ürünlerinde yaşandı.

İSO İmalat PMI'da geri dönüş başladı

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50

eşik değerinin altında kaldı. Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Aralık ayında istihdama ilişkin tablo ise olumluydu. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti.

Sanayideki durgunluk istihdamı da vurdu

Türkiye'de öncü veri olarak kabul edilen **Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye İmalat PMI** (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) düşüş eğilimini sürdürdü. Ekonominin adeta fren yaptığını gösteren veriler işsizliğin de arttığını gösterdi. Yaklaşık 6 aydır durma seviyesinde olan **Istanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI endeksi** eşik değer olan 50 puanın altında kalmaya devam etti. 2023'ün birinci çeyreğinde 6 milyon 836 bin olan **sanayi istihdamında** ikinci çeyrekte 6 milyon 828 bin kişiye düştü. En son üçüncü çeyrekte de istihdam 226 bin kişi düşerek 6.6 milyon kişiye düştü. Hem PMI'daki daralma hem de istihdamın düşmesi ekonomideki alarm zillerinin çalmasına neden oldu. Kasım 2023'te 47,2 olan **Istanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI**, aralıkta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50,0 eşik değerinin altında kaldı. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi. **Istanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI** raporuna göre takip edilen 10 sektör arasında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri oldu. Yeni siparişlerde en sert yavaşlama kimyasal, plastik ve kauçuk ürünlerde yaşandı. İstihdamda en güçlü artış kara ve deniz taşıtları sektöründe görüldü. Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı. - EKONOMİ SERVİSİ

Yaklaşık 6 aydır durma seviyesinde olan **Istanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI endeksi** eşik değer olan 50 puanın altında kalmaya devam etti. Bu yavaşlama kendini istihdamda da gösterdi. Geçen yılın ilk çeyreğinde 6.8 milyon kişinin üzerinde olan **sanayi istihdamı** üçüncü çeyrekte 6.6 milyona geriledi. Hem PMI'daki daralma hem de istihdamın düşmesi ekonomideki alarm zillerinin çalmasına neden oldu.

FOTOĞRAF: KARAR ARŞİVİ

LİRADAKİ DEĞER KAYBI GİRDİLERİ ZORLADI

Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ayustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti.

YENİ SİPARİŞLER HIZ KESTİ SADECE GIDA TEDARİĞİ VAR

Istanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti.

ÜRETİMDE DE TEK SEKTÖR BÜYÜDÜ

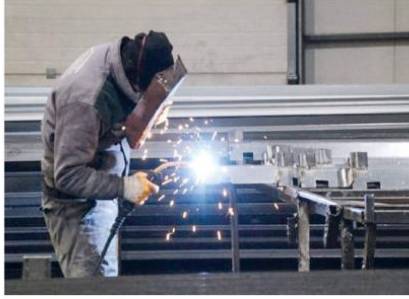
Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü. Bu düşüş Kasım ayındaki artıştı takip etti. Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyrederken, istihdamla ilişkin tablo daha olumluydu. Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı yaşanırken Aralık'ta bu sayı altıya çıkarak Mayıs'tan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

MALİYETLER ARTMAYA DEVAM ETTİ

Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu. Anket kapsamında izlenen on sektör içerisinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çeken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi. Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafifleten gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olmak üzere sadece iki sektörde artış kaydetti. **Istanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI anket verileri hakkında değerlendirmede bulunan S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, şunları söyledi: "Türk imalat sektöründe 2023'ün son ayında görülen yavaşlama; yılın ikinci yarısında zayıf talebin etkisiyle ortaya çıkan zorlayıcı koşulların bir özeti şeklindeydi. Yine de firmaların yeni yılla giren çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması, işgücü piyasaları açısından olumlu sinyaller verdi. Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekte birlikte, bu durum aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı. Bununla birlikte enflasyonun 2024 yılında daha fazla gerileme potansiyeli taşımaya, sektörde talebin toparlanması konusunda bir miktar iyimserlik sağlayabilir."

Endeks aralıkta 47,4 oldu

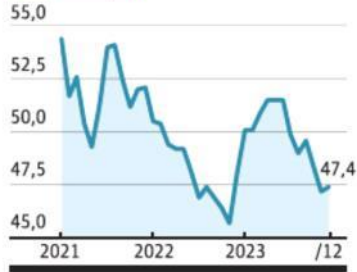
İmalat PMI 6. ayda da daralmaya işaret etti

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, Aralık'ta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks Kasım ayında 47,2 olarak kaydedilmişti. Aralık ayıyla birlikte endeks 6. ayda da daralmaya işaret etti. Endekste 50'nin üstü değerler büyümeye, altındaki değerler ise daralmaya işaret ediyor. **İSO**'dan yayımlanan bültene göre Aralık'ta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak Kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkân sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azaltdı. Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin Aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında Ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde artışına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yandan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti.

PMI ARALIKTA 47,4 OLDU

İSO Türkiye İmalat PMI

İmalatta daralma altıncı ayına girdi

Büyümenin öncü göstergesi **İSO Türkiye** İmalat PMI'da daralma sürüyor. Endeks, aralıkta 0,2 puan artışla 47,4'e çıkmakla birlikte, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı. Yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri oldu. Girdi maliyetlerindeki artış hızı ise mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi./04

ISO TÜRKİYE İMALAT PMI ARALIKTA 47,4 OLDU

İmalat PMI, 6 aydır eşik değerin altında

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 değerini aldı. Böylece İmalat PMI, 6 aydır eşik değerin altında kalmış oldu.

ISO Türkiye İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerin altında kaldı. Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı.

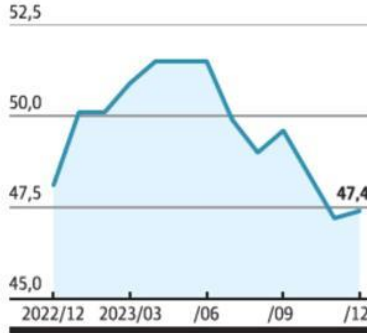
İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken, kimileri de yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı. Satın alma faaliyetlerinde azalış son 4 ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak, girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kay-

Firmalar çalışan sayılarını koruma eğiliminde

S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, Türk imalat sektöründe 2023'ün son ayında görülen yavaşlamanın, yılın ikinci yarısında zayıf talebin etkisiyle ortaya çıkan zorlayıcı koşulların bir özeti olduğunu belirterek şunları kaydetti: "Yine de firmaların yeni yıla girerken çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması, iş gücü piyasaları

açısından olumlu sinyaller verdi. Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekle birlikte bu durum aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı. Enflasyonun 2024 yılında daha fazla gerileme potansiyeli taşınması, sektörde talebin toparlanması konusunda bir miktar iyimserlik sağlayabilir."

ISO Türkiye İmalat PMI

dedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti.

Yeni siparişler 10 sektörün 9'unda yavaşladı

İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu, 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin 10 sektörden 9'unda yavaşladığına, yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum, üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı.

Takip edilen 10 sektörün yarısından fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleş-

ti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere 4 sektörde artış kaydetti. Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü, bu düşüş kasım ayındaki artışı takip etti.

Girdi maliyetleri artmaya devam etti

Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek 7 ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu. Anket kapsamında izlenen 10 sektör içinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi.

İSO TÜRKİYE İMALAT PMI ARALIKTA 47,4 OLDU

Kasım 2023'te 47,2 olan **Istanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50,0 eşik değerinin altında kaldı. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi. **Istanbul Sanayi Odası** Türkiye Sektörel PMI raporuna göre takip edilen 10 sektör arasında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri oldu. Yeni siparişlerde en sert yaşama kimyasal, plastik ve kauçuk ürünlerde yaşandı. İstihdamda en güçlü artış kara ve deniz taşıtları sektöründe görüldü.

2023, imalat sanayiinde 'durgun yıl' oldu

Makro Bakış

Naki BAKIR

naki.bakir@dunya.com

Yurt içi ve dışı zorlu piyasa koşullarının varlığını koruduğu aralık ayında, imalat sanayiinde altı aydır yaşanan daralma yavaşlamada birlikte devam etti. Türk imalat sanayi 2023'ün genel olarak durgun bir yıl olarak tamamlandı.

İstanbul Sanayi Odası (İSO), Türkiye Sektörel PMI Anketi'nin Aralık 2023 sonuçlarını açıkladı. Anketin sonuçlarına göre, kasım da 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 0,2 puanlık bir artışla 47,4'e yükselse de üst üste altıncı ay eşik değeri olan 50'nin altında kaldı.

S&P Global Market Intelligence Ekonomik Direktörü Andrew Harker: Türk imalatçıları için yıl genel olarak durgun bir seyirle sona erdi.

Aralıkta siparişler 10 sektörden 9'unda azaldı

Türkiye Sektörel PMI raporuna göre, 2023'ün son ayında yeni siparişler on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttı. Gıdada siparişlerin üst üste iki aydır artış görüldü. Siparişlerde en keskin yavaşlama kimyasal, plastik ve kauçuk ürünlerinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti. Çoğu sektörde gerileme eğilimi üretimde de kendini gösterdi. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü. Bu düşüşün kısmen aydınlatıcı etkisi oldu.

Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. İzlenen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretti. Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonu belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indirdi kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu. Anket kapsamında izlenen on sektör içerisinde girdi fiyatlarının en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talep canlandırılmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi. Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi maliyetleri hafif artarak gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olarak izlene sadece iki sektörde artış kaydetti.

Aralık ayında yeni siparişler on sektörün 9'unda düşerken, sadece gıdada arttı.

Yeni siparişlerde en sert yavaşlama kimyasal ürünler, plastik ve kauçukta.

En belirgin üretim kaybı metalik olmayan mineral ürünlerde.

İstihdamda en güçlü artış kara ve deniz taşıtları sektöründe görüldü.

S&P Global Market Intelligence Ekonomik Direktörü Andrew Harker: Türk imalatçıları için yıl genel olarak durgun bir seyirle sona erdi.

Elektronikte görece toparlanma

Elektrikli ve elektronik ürünler sektörünün genel performansı üç aylık zayıflamanın ardından aralıkta yatay seyretti. Toplam yeni siparişlerin hemen hemen değişmesine rağmen yurt dışından alınan yeni siparişlerde güçlü bir artış kaydedildi. Üretimdeki düşüş son dört ayın en ilmi düzeyinde gerçekleşirken istihdam ise artmaya devam etti. Girdi maliyetleri enflasyonu dört ayın en yüksek düzeyine ulaşırken, aynı durum nihai ürün fiyatları için de söz konusu oldu. Tedarikçilerin teslimat süreleri üst üste 13'üncü ay artış kaydetti.

Taşıta sipariş düşüşü

Kara ve deniz taşıtları sektörünün toplam yeni siparişlerinde Kasım ayında yaşanan güçlü artış yılın son ayında yeniden bir yavaşlama izledi. Bu yavaşlama, yeni ihracat siparişlerindeki belirgin artışa rağmen gerçekleşti. Toplam yeni siparişlerdeki eğilime paralel bir şekilde, üretim de bir önceki ay genişlemesinin ardından Aralık'ta yeniden azaldı. İstihdam artış hızı, Kasım ayına göre yavaşlamasına rağmen güçlü düzeyde ve takip edilen on sektör içerisindeki en yüksek oranda gerçekleşti.

Türkiye Sektörel PMI Anketi *	
Gıda ürünleri	50,8
Kara ve Deniz Taşıtları	50,3
Elektrikli ve Elektronik Ürünler	50,0
Ana Metal Sanayi	48,6
Makine ve Metal Ürünler	47,9
Tekstil Ürünleri	47,2
Ağaç ve Kâğıt Ürünleri	46,3
Giyim ve Deri Ürünleri	45,8
Kimyasal, Plastik ve Kauçuk Ürünleri	45,7
Metalik Olmayan Mineral Ürünler	44,1

*ma, 50 = önceki aya göre iyileşme, Aralık 2023.

Harker: Yıl durgun bir seyirle sona erdi

Aralık 2023 Aralık anketi sonuçları hakkında değerlendirilmede bulunan S&P Global Market Intelligence Ekonomik Direktörü Andrew Harker, sunları söyledi: "Aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde üretim ve yeni siparişler yavaşladı. Böylece Türk imalatçıları için yıl genel olarak durgun bir seyirle sona erdi. Üretim, yeni siparişler, ihracat, satın alma faaliyetleri ve stokların tümünün artış gösterdiği gıda ürünleri, gerçek anlamda bir büyümenin kaydedildiği tek sektör oldu. Diğer sektörlerde yer alan firmalar ise faaliyet koşullarının iyileşmesi sayesinde 2024'te imalat sanayiinin genel olarak yeniden genişlemeye geçmesinden fayda sağlayabilemeye limiti edecekler."

Gıdada üretim üst üste 5 aydır arttı

Gıda Ürünleri, izlenen on sektör içinde üretim aralık ayında artış gösterdiği tek sektör oldu. Üretim aralıkta ilmi düzeyde de olsa art arda beş ay artış kaydetti. Üretimdeki

gerileme, ihracat da dahil olmak üzere yeni siparişlerde devam eden iyileşmeden kaynaklandı. Sektörün istihdamdaki düşüş, son üç ayın en ilmi hızında gerçekleşerek durma

noktasına yaklaştı. Firmalar satın alma faaliyetlerini genişletmenin yanı sıra girdi ve nihai ürün stoklarını da artırdı. Enflasyonist baskılar ise hafif bir düşüş gösterdi.

Ağaç ve kâğıtta istihdam artışta geçti

Ağaç ve kâğıt ürünleri sektöründe istihdam iki aylık daralmanın ardından 2023'ün son ayında yeniden artış geçti. İstihdamdaki bu olumlu gelişme, üretim ve yeni siparişlerde devam eden yavaşlamaya rağmen gerçekleşti. Satın alma faaliyetleri enflasyonu aralıkta üst üste ikinci ay hızlanırken, nihai ürün fiyatlarındaki artış da ivme kazandı.

Tekstilde düşüş hız kesti

Tekstil üretimi aralık ayında art arda altıncı ay geriledi, ancak bu gerileme söz konusu dönemin en düşük oranında gerçekleşti. Yeni siparişler ve istihdamdaki yavaşlama da kasım ayına göre hız kesti. İmalatçılar nihai ürün fiyatlarını üst üste ikinci ay artırdı, ancak söz konusu artış

ilmi düzeyde kalarak takip edilen sektör içerisindeki en düşük oranında gerçekleşti. Nihai ürün fiyatlarındaki yükselişin hız kesmesi, girdi maliyetlerindeki keskin ve hızlanan artışa rağmen gerçekleşti. Tedarikçilerin teslimat süreleri ise üst üste ikinci ay kısaldı.

Giyim ve deride istihdam daraldı

Aralık ayı verileri, giyim ve deri ürünleri sektöründe üretim ve yeni siparişlerin kasım ayındaki kadar olmasa da sert şekilde yavaşlamaya devam ettiğini gösterdi. İş yükünün hafiflemesi firmaların istihdam hacmini azaltmasına yol açarken, söz konusu azalış anket kapsamında

takip edilen sektörler içerisindeki en belirgin düzeyde gerçekleşti. Girdi maliyetleri keskin bir şekilde artmaya devam etti, ancak enflasyon kasım ayındaki bir yıllık dip düzeyinde sabit kaldı. Öte yandan, satış fiyatlarındaki artış ağustos ayından bu yana en yüksek düzeyde ölçüldü.

Siparişlerin bıçak gibi kesildiği sektör

Kimya, plastik ve kauçuk sektöründe yeni siparişler aralık ayında keskin bir düşüş gösterdi. Söz konusu düşüş daha da ivmelenerek son 15 ayın en belirgin düzeyine ulaştı ve izlenen sektörler içindeki en yüksek oranda gerçekleşti. Üretim, yeni ihracat siparişleri ve satın alma

faaliyetlerinde de yavaşlama kasım ayına göre belirginleşti. Buna rağmen sektörün istihdam hacmi üst üste üçüncü ay artış kaydetti. Hem girdi maliyetleri hem de nihai ürünlerde fiyat artışları keskin bir şekilde yavaşlayarak son yedi ayın en düşük düzeylerine geriledi.

Metalik olmayan mineralde sert üretim düşüşü

Kasım da büyümeye geçen metalik olmayan mineral ürünler üretimi aralık ayında geriledi. Söz konusu gerileme son 14 ayın en belirgin düzeyinde ve takip edilen on sektör içerisindeki en yüksek oranda gerçekleşti. Yeni siparişler de belirgin bir şekilde azalırken birikmiş işler ve satın alma faaliyetleri de daralmaya başlamıştı. İstihdam 2023 yılının sonuna kadar arda sekinizinci ay azalırken, düşüş kısmı yine göre daha yüksek hızda ölçüldü.

Ana metalde rekor girdi enflasyonu

Ana metal sektöründe girdi maliyetleri enflasyonu aralık ayında belirgin bir şekilde hızlanarak son dört ayın en yüksek düzeyine ulaştı. Benzer şekilde nihai ürün fiyatları da önceki anket dönemine göre çok daha hızlı bir artış sergiledi. Üretim ve yeni siparişler yavaşlamaya devam ederken düşüşler oran olarak sırasıyla yedi ve üç ayın en düşük seviyesinde gerçekleşti. İstihdam ise son beş ayda ilk kez arttı ve bu artış Aralık 2022'den bu yana en yüksek oranda kaydedildi.

Gıda endeksi özeti*						
	Temmuz 2023	Ağustos 2023	Eylül 2023	Ekim 2023	Kasım 2023	Aralık 2023
PMI	51,9	51,3	51,6	50,1	50,5	50,8
Üretim	48,7	52,4	52,4	51,5	51,0	50,8
Yeni Siparişler	52,9	51,2	51,1	48,4	53,1	52,1
Yeni İhracat Siparişleri	54,3	52,2	51,3	48,9	57,3	53,3
Birikmiş İşler	52,8	50,4	49,8	49,4	51,1	49,8
İstihdam	56,1	49,7	51,8	48,2	46,4	49,0
Nihai Ürün Stoku	46,6	52,9	51,6	52,2	51,5	50,1
Girdi Fiyatları	86,5	81,8	71,3	61,4	69,7	69,2
Ürün Fiyatları	75,6	70,7	67,1	62,0	61,8	59,5
Mal Alım Miktarı	52,5	50,0	52,2	49,8	53,2	50,8
Tedarikçi Teslim Süresi	46,7	47,5	48,6	48,1	50,7	49,4
Girdi Stoku	46,4	50,3	51,1	52,1	51,4	51,0

* (ma, 50 = önceki aya göre değişim yok)

Makinede siparişler azaldı

Makine ve metal ürünleri firmalarında yeni siparişler kasım ayında artışın ardından aralıkta yavaşladı. Satış fiyatları enflasyonu keskin bir hızda devam etti ve fiyatlarındaki artış anket kapsamında izlenen on sektör içerisindeki en

yüksek oranda kaydedildi. Girdi maliyetleri de yılın sonunda güçlü bir artış gösterdi. Toplam yeni siparişlerin yavaşlamasıyla birlikte firmalar üretim ve girdi maliyetlerini de azalttı. İstihdamın üst üste üçüncü ay artması ise anketin görece olumlu gelişmesi olarak kayda geçti.

AKP 2023'te 500 milyar dolar hedeflerken gerçekleşen 255 milyar dolar oldu

İhracat yerinde saydı

Ekonomi yönetiminin büyümenin bel kemiği ilan ettiği ihracatta tablo parlak görünmüyor. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın dün açıkladığı 2023 dış ticaret istatistiklerine göre, ihracat geçen yıla göre yalnızca yüzde 0.6 arttı ve 255.8 milyar dolar oldu. Buna karşılık ithalat yıllık yüzde 0.5 düşüyle 361.8 milyar dolara geriledi. Böylece AKP iktidarının 2023 hedeflerinde yer alan 500 milyar dolar ihracat hedefinin yalnızca yarısına ulaşılmış oldu. Ekonominin en önemli verilerinden dış ticaret açığı ise yıllık yüzde 3.2 gerileyerek 106 milyar dolar oldu. Aylık rakamlara göre de aralık ayında ihracat yüzde 0.44 artışla 23 milyar dolara çıktı. İthalat ise yüzde 37.1 düşüyle 6.1 milyar dolara geriledi.

Ücret ve kredi talebi

Erdoğan, istihdam ve büyümeden taviz vermeden enflasyonu tek haneye indireceklerini söyledi. Depremin ihracata etkisini ise eksi

Erdoğan
"Enflasyonu
düşüreceğiz"
derken dün
birçok sektörde
etiket mesaisi
sürdü.

6 milyar dolar olarak açıkladı.

Birim ihracat değerinin 1.57 dolar olduğunu söyleyen Türkiye İhracatçılar Meclisi Başkanı Mustafa Gültepe ise kur-enflasyon dengesine değindi. Marttan sonra kurların dengeli artacağını söyleyen Gültepe, birçok sektörün rekabet gücünü kaybettiğini belirtti. Gültepe, "Bu çerçevede 700 lira olan asgari ücret desteğinin 1400 liraya çıkartılmasını talep ediyoruz. Kredilerde her yüzde 1'lik artış, 300'ü aşkın yeni firmanın ihracata başlaması anlamına geliyor. Bu nedenle desteklerin artırılması, Eximbank kaynaklarının genişletilmesi büyük önem arz ediyor" dedi.

On sektörden dokuzu yavaşladı

EKONOMİK büyümenin öncü göstergelerinden **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satınalma Yöneticileri İndeksi (PMI)** art arda 6 aydır eşik değerinin altında kalarak daralmaya devam ediyor. Buna göre geçen ay 47.2 değerini alan indeks, aralık ayında eşik değer olan 50'nin altında kalarak 47.4 oldu. Anket sonuçlarında hem toplam yeni siparişlerde hem de yurtdışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterdi.

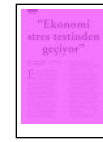
Anket aralıkta yeni siparişlerin 10 sektörden 9'unda yavaşladığına, yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum, üretim için de söz konusu oldu. **İSO** adına anketi yapan S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekle birlikte, bu durum aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı" dedi.

İmalat PMI 47,4'te kaldı

İSTANBUL Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 değerini aldı. **İSO Türkiye** İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerinin altında kaldı.

SÖYLEŞİ

“Ekonomi stres testinden geçiyor”

ŞEYMA ÖNCEL BAYIKSEL • soncel@capital.com.tr

FOTOĞRAFLAR: GÖKHAN ÇELEBİ

Erdal Bahçivan, sanayi üretiminin yüzde 32,7'sini tek başına elinde tutan 24 bin üyeli ISO'nun yönetim kurulu başkanı. Ekonomi biliminin gerçekleriyle uyumlu bir teşhis ve arkasından da tedavi dönemi yaşadığımızı dikkat çeken Başkan, bu yaklaşımların sonucunda bir güven tesis edilmesinin önemine vurgu yapıyor ve “Geçtiğimiz dönemde ekonominin temel kurallarıyla örtüşmeyen uygulama ve değerlendirmeler ısrarcı bir şekilde, hatta ısrarın da biraz ötesine geçilerek sürdürüldü. Bunun sonucunda hem rakamlarda hem güvende zafiyet oluştu. Şimdi ise gerek hükümetin içindeki ekonomik aktörler gerek Merkez Bankası tekrar doğru yöntemleri uygulayarak güveni yukarı taşıma çabası içinde” diye konuşuyor.

Tahribat ve oluşan hasarın yüksekliğine de dikkat çeken Bahçivan, bu duruma yönelik aksiyonların sonuçlarının alınması ve güvenin oturmasının ciddi bir zaman alacağını düşünüyor.

Önümüzdeki dönemde iç piyasada daralmanın kaçınılmaz olduğunu vurgulayan Bahçivan, bu dönemde Türkiye'nin en büyük pazarı olan AB'de yaşanan küçülmeyi ise büyük bir talihsizlik olarak nitelendiriyor. Tüm aktörlerin bir stres testinden geçeceğini

vurguluyor ve şirketlere yeni dönemde kaynaklarını etkin kullanmalarını öneriyor.

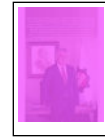
Erdal Bahçivan'la yeni ekonomi yönetiminin çalışmalarını, ekonominin gidişatını ve şirketlerin bu dönemde nasıl ilerlemesi gerektiğini konuştuk:

● Siz en acil ekonomik sorun olarak enflasyonu nitelendiriyorsunuz. Yeni ekonomi yönetiminin mücadelesini nasıl buluyorsunuz?

■ Öncelikle daha gerçekçi ve ekonomi bilimiyle adaptasyon sağlayan bir döneme girdik. Ekonomi biliminin gerçekleriyle uyumlu bir teşhis ve teşhise yönelik bir tedavi dönemi yaşıyoruz. Bu yaklaşımların sonucunda bir güven tesis edilmesi önemli. Rakamlar ekonominin temeli, ancak güven de çok önemli. Son dönemde maalesef bu önemli değerimizi kaybettik. Ekonomiye güven gerek içeride gerek dışarda zafiyete uğradı. Geçtiğimiz dönemde ekonominin temel kurallarıyla örtüşmeyen birtakım uygulama ve değerlendirmeler ısrarcı bir şekilde, hatta ısrarın da biraz ötesine geçilerek sürdürüldü. Bunun sonucunda hem rakamlarda hem güvende zafiyet oluştu. Şimdi ise gerek hükümetin içindeki ekonomik aktörler gerek Merkez Bankası, tekrar doğru yöntemler uygulayarak güveni yukarı taşıma çabası içinde.

● Bu güveni kısa vadede sağlamak mümkün olacak mı size göre?

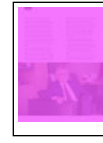
■ Tabii tahribat ve oluşan hasar o kadar büyük ki bu duruma yönelik aksiyonların sonuçlarının alınması ve güvenin oturması

İSO, 24 bin üyesiyle Türk sanayisinin en güçlü temsilcilerinden biri. İSO üyeleri sanayi üretiminin yüzde 32,7'sini gerçekleştiriyor. Bu büyük oluşumun yönetim kurulu başkanı **ERDAL BAHÇIVAN**, yeni dönemde ortaya konan ekonomideki Ortodoks politikaları öngörülebilirlik açısından oldukça olumlu buluyor. Yatırım iştahında, tüketimde ve büyümede önümüzdeki yıl bir daralma olmasının kaçınılmaz olduğuna değiniyor. Ancak bunu düze çıkmak için katlanılması gereken bir dönem olarak nitelendiriyor ve "Kolay bir dönem değil. Sabır ve stres testi anlamında herkesin çok güçlü olması lazım" diye konuşuyor.

SÖYLEŞİ

zaman alacak. Bu zamanın öyle çok kısa olmayacağı konusunda bir mutabakat da oluşuyor. Moodys'in açıklaması da biraz bunu vurguluyor. Herkes, "Tamam, doğru yoldasınız ama bu yolculuk ne kadar disiplinle ve bu konudaki temel prensipler korunarak devam edecek" noktasında sorulara sahip. Ancak ilk aylardan gelen olumlu sinyaller, eğer doğru yolda gidersek bu çalışmaların karşılığını alabileceğimizi gösteriyor. Sabır ve stres testi anlamında herkesin çok güçlü olması lazım.

● Stres testi derken sanayi tarafında bu yılın ilk yarısına kadar rakamlara tam olarak yansıyan bir sıkıntı göze çarpmadı. Ancak görülmeyen ve son 3 yılda yaşanan bir kayıp verildi mi size göre?

■ Samimi konuşmak gerekirse aslında sanayi, pandemi sonrasındaki süreci olumsuz geçirmedi. Yüksek enflasyonun rakamlara da aldatıcı bir etkisi oluyor başlarda. Ayrıca pandemiden sonra oluşan birikmiş ve yüksek talep, özellikle ihracat pazarlarındaki gelişmeler, sanayiye olumlu yansıdı. Büyüme rakamlarında sanayinin aldığı payda da bu görüldü. Ancak

enflasyonun kalıcı olarak devam etmesi üretime asla huzur getirmez. Sanayide iyi bir dönem atlattık derken bu, "Madem bu kadar iyi geçirdiniz, o zaman enflasyonla mücadeleye ne gerek var" gibi algılanmasın. Enflasyon ortamı uzun vadede sanayiye olumsuz etkiler. Bu arada enflasyonla mücadele dönemi de yine zorlu geçecek. Ancak istikrarın yeniden sağlanması umudunu görüyorsak da bu geçici sıkışık döneme herkes bir şekilde fedakarlık ederek katlanacak.

● Enflasyonist ortamlarda başta sanal büyümeler ve kârlılıklarda şişmeler oluyor. Ancak bu yıl artık maliyetler iyice sıkıştırmaya başlayacaktı demek doğru mu o zaman?

■ Evet, enflasyonist ortamlarda bir illüzyon oluşuyor ama bir süre sonra o gerçeğin yarattığı olumsuzlukları görmeye başlıyorsunuz.

● Bu illüzyonun geçmeye başladığını gösteren endişe verici rakamlar ortaya çıktı mı peki?

■ PMI (Purchasing Managers Index) verileri bunun en önemli göstergesi. Öncü gösterge olduğu için önemli mesajlar içeriyor. Kasım

10 BAŞLIKTA BAŞKAN'IN EKONOMİYE BAKIŞI

Daha gerçekçi ve ekonomi bilimiyle adaptasyon sağlayan bir döneme girdik. Şu anda yıl sonu tahminlerinin tutturulabilmesini uzak görmüyorum.

1

2

Geçmişten gelen tahribat ve oluşan hasar yüksek. Bu nedenle aksiyonların sonuçlarının alınması ve güvenin oturması ciddi bir zaman alacaktır.

Enflasyonist ortamlarda rakamlarda bir illüzyon oluşuyor ama bir süre sonra olumsuzlukları görmeye başlıyorsunuz.

3

4

Bir taraftan içerideki enflasyonla mücadele ederken diğer yandan dünyanın son yılların en ciddi küçülmesine imza attığı bir dönemdeyiz.

En önemli pazarımız olan Avrupa Birliği'nde sıkıntılar var. Bu da PMI verilerimizi etkiliyor.

5

6

Bunun yanında iç piyasada da daralma olacak. Şu anda OVP'deki büyüme yüzde 4, ancak bunun biraz daha altında kalınabileceğinin işaretleri geliyor.

Bizim tercihimiz nitelikli büyüme olması. Rakamların sadece tüketimle değil üretimden büyümeyle yükselmesi lazım.

7

8

Kasım ayında PMI en büyük düşüşü yaşayarak 47,2 oldu. Mayıs ayında bir zirve yaptı ve son 7 aydır hep 50'nin altında seyrediyor.

Yılın ikinci yarısı her geçen ay birbirinden daha olumsuz şekilde devam etti maalesef. PMI verilerinin birkaç ay daha böyle seyretmesini bekliyoruz.

9

10

2024 yılında sanayi büyümesi geçen yıl olduğu gibi Türkiye büyümesine yakın gerçekleşebilir.

ayında PMI en büyük düşüşü yaşayarak 47,2 oldu. Mayıs ayında bir zirve yaptı ve son 7 aydır hep 50'nin altında seyrediyor. Yılın ikinci yarısı her geçen ay birbirinden daha olumsuz şekilde devam etti maalesef. PMI verilerinin birkaç ay daha böyle seyretmesini bekliyoruz.

Bu konuda bir talihsizlik de dış pazarlarda yaşanıyor. Bir taraftan içerideki enflasyonla mücadele ederken diğer yandan dünyanın son yılların en ciddi küçülmesine imza attığı bir dönemdeyiz. İç pazar daralma yolundayken global arenada da olumsuz bir döneme denk geldik. Özellikle de en önemli pazarımız olan Avrupa Birliği'nin böyle bir iklimin içinde olması başka bir talihsizlik.

● Sipariş sayısında ciddi düşüşler var mı?

■ Evet, AB ülkelerinde 2023 çok iyi geçmedi. 2024'ün de başlangıcının çok farklı olacağı tahmin edilmiyor. Bu da dış pazarda kısa vadede belli sektörler için çok pozitif fırsatlar yaratmıyor. Dolayısıyla bir 3-4 ay daha PMI verileri böyle seyredecektir. Genelde de imalat PMI'larında dışarıyla yakın bir korelasyon görülür. Özellikle AB PMI'larıyla Türkiye çok paralellik gösteriyor. Onların PMI rakamları da düşük seyrediyor. Önümüzdeki tabloya baktığımızda herhalde yılın ilk çeyreğinin aynı düşüklükte seyredeceğini söylemek mümkün.

● PMI'lardaki düşüş daha çok yurt dışı bazı olacak o zaman...

■ Evet, o da var ama içeride de daralma

olacak. Şu anda OVP'deki büyüme yüzde 4 biliyorsunuz. Ancak bunun biraz daha altında kalınabileceğinin işaretleri geliyor. Bizim zaten tercihimiz de nitelikli büyüme olması. Rakamlar sadece tüketimle değil üretimden büyümeyle yükselmeli. Yüzde 4'lük büyümenin önümüzdeki yıl için biraz iddialı olduğunu düşünüyorum. En azından şu andaki görüntü bunu gösteriyor.

● 2023 ilk 3 çeyrek sonuçlarına göre sanayi üretimi genel büyümenin altında kaldı. Önümüzdeki yıl için sanayideki büyüme kaç olur?

■ Sanayi büyümesi geçen yıl olduğu gibi Türkiye büyümesine yakın gerçekleşir. 2023 yılının ilk 9 ayında GSYİH yüzde 4,7 büyürken sanayi ve imalat sanayi büyümesinin bu büyümenin altında kaldığı görülüyor. TÜİK tarafından açıklanan verilere göre yılın 9 ayındaki sanayi büyümesi önceki yıla göre yüzde 0,6, imalat sanayi büyümesi de yüzde 1,8 olarak gerçekleşti. Sanayideki yatırım eğilimine makine-teçhizat yatırımları penceresinden bakıldığında ise ilk 9 ayda bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 12,7'lik bir büyüme olduğunu söyleyebiliriz.

● Peki 2024 için sanayide iyi ve kötü senaryolarınız nedir?

■ O kadar kötü bir dönemden geldik ki... Bu sohbeti 2022 yılının sonunda ya da 2023 yılının başında yapıyor olsaydık tablo çok

SÖYLEŞİ

“ŞİRKETLER DİNAMİK OLMALI”

SEFA DÖNEMİ BİTTİ

Dinamik olmak en önemli konu. Bir anda her şey altüst olabiliyor. Dünyanın hız çağına girmesinin bugüne kadar sefasını yaşadık. Ancak bundan sonra zor taraflar ortaya çıkıyor. Çin’de başlayan pandemi krizi, biz menfaat mi sağlarız acaba derken 1 haftada bizi vurdu. Rusya-Ukrayna krizi herkesin hayatına bir şekilde girdi. Bunlar benim sorunun değil diyemiyorsunuz. Artık sadece kalıplara dayalı bir yönetsel anlayışla ilerlemek mümkün değil.

KONTROL DIŞI DEĞİŞİM

Kontrol dışı değişime de hazır olunması gereken bir dönemdeyiz. Türk insanı bu konuda bence oldukça şanslı. Biz hızlı ve iyi uyum sağlıyoruz. Gelecekte de dünyanın bu tür olaylarla karşılaştığı zaman panikleyeceği ve statik kalacağı dönemler bizim için rekabet avantajı oluşturacak. Türkiye’de farklı olumsuzluklar olsa dahi bu zorlukların üzerinden gelecek reflekslerimizin olması önemli. Yabancı sermayenin Türkiye’yi her şeye rağmen sürekli değerlendireceğini de düşünüyorum. Finansal belirsizliği hayatımızdan çıkardıktan sonra tekrar yabancı sermaye çekmek noktasında ciddi anlamda ilerleyeceğiz ki bunun da ufak tefek işaretleri geliyor zaten. Gelecek yılın 2’nci yarısında, yabancı sermaye hareketlerini farklı farklı sektörlerde görebileceğimizi düşünüyorum.

farklıydı. Önemli bir seçim dönemi yaşadık, Türkiye sürekli dünyanın aksine esen bir ekonomik anlayış rüzgarına tutulmuştu. Belirsizlik katsayısı oldukça yüksekti. Bu nedenle 2024’e girerken çok daha belirgin, sürprizlere açık olmayan bir süreçten geçiyoruz. Yine bir seçim var ama sonuçta bir yerel seçim bu. Tabii her geçen hafta da önemli. Mevcut ekonomi politikasında devamlılık kendini gösterdikçe güven ve geleceğe dair ümit artacak. Politikalar hem oturuyor hem kalıcı olması noktasında dışarıya verilen güven artıyor. 2024’e girerken belirginliğin daha güçlü olduğunu düşünüyorum. Bir de gerçekçi olarak baktığımız zaman, en azından önümüzdeki tabloyu daha net görebildiğimiz bir dönemdeyiz. 2024, 2023’ten daha öngörülebilir olacak. Dünyada da politikalar daha belirginleşmiş durumda.

● Merkez Bankası Başkanı

Cumhurbaşkanı’na “3 sektör söyleyin, biz bunları şahlandıralım” dediğinden bahsetti. Bu yaklaşıma nasıl bakıyorsunuz? Böyle bir ayırım yapmak mantıklı mı?

■ Sanayi Bakanlığı geçen hafta yatırım taahhütlü avans kredisi mantığıyla bir paket açıkladı. Türkiye’nin önümüzdeki dönemde finansal açıdan daha güçlü destekleyeceği sektörler grubu açıklandı. Bu, saklanan bir

durum da değil. Sektör seçimleri de çok ciddi bir çalışmayla hayata geçirildi. Orada bir akıl var. Türkiye’nin finans kaynaklarını daha fazla akıtması gereken sektörler ön plana çıkarılıyor. Burada sektörlerin stratejik önemini yanında cari açık vermesi, milli sanayinin bu sektörlerde daha güçlü olması gibi konulara da bakılıyor. Bu açıklamayla buraya vurgu yapılmış olabilir.

Türkiye’nin kaynaklarını çok doğru kullanması gerektiğini her fırsatta dile getiriyoruz. Para da burada önemli bir kaynak. Türkiye’nin daha seçici olması da gerekiyor. Kapasiteye, üretim darboğazına dikkat ederek ve geleceği daha iyi okuyarak planlamacı işler yapmalıyız. Planlamanın hiç yapılmadığı bir yatırım dönemini de herhalde kimse arzu etmez. Tabii bu sektörler daha da detaylandırılacaktır, eklenecek sektörler mutlaka olacaktır. Sanayi Bakanlığı bizimle bu konuda yakın çalışma arzusu içinde. İlk işleyiş bir görelim. Hem kaynakları doğru kullanmak hem doğru sektör ve doğru stratejilere bir şekilde yön çizmek adına Türkiye açısından bu, önemli bir fırsat.

● Bütçeler yapıldı. Enflasyonun yüzde 36-40 arasında çıpalandığı söyleniyor. Siz bu rakamı gerçekçi buluyor musunuz?

■ Yıl sonu hedefi olarak şu andaki politikalar devam ettiği sürece bana gerçekçi geliyor bu rakamlar. Bir de açıkçası yıl sonu tahminlerinin tutturulabilmesini uzak görmüyorum.

● Asya’da RCEP, Afrika’da AfCFTA gibi küresel ticarete yeni iş birliği mekanizmaları

SÖYLEŞİ

var. Çin'in "Bir Kuşak Bir Yol", ABD'nin "Daha İyi Bir Dünya İçin Yeniden İnşa Edin" ve AB'nin "Küresel Geçit" projeleri de önemli projeler. Küresel ekonomi önemli bir dönüşümden geçerken Türk sanayisi hangi pazarlara odaklanmalı?

■ Bölgesel ortaklıkların çok daha önem kazanacağı bir dünyaya doğru gidiyoruz. Asya, Güney Amerika, Kuzey Amerika, Afrika'nın kendi içindeki gelişmeler bunların her biri bir ortaklık içinde olunmasının ne kadar şart ve önemli olduğunu gösteriyor. Burada Türkiye'nin biraz talihi biraz talihsizliği AB ile yola çıkmayı tercih etmiş olması... Bugüne kadar ne yazık ki finale ulaşmayan bir ortaklık bu. 60 yıla yaklaşan bir hedef koyuyorsunuz ve nişan mı, söz mü, boşanma mı var belli değil. Önümüzdeki süreçte mevcut gündemlerden kurtulduğumuz zaman ağırlık vermemiz gereken bir konu bu. Tabii AB ne olacak, nereye gidecek? Bu konulara girsek hiç çıkamayız. Bugünkü haliyle Gümrük Birliği ve AB ile ilişkiler önümüzdeki dönemin en önemli konu başlıkları arasında yer alıyor. Ne kadar beğenseniz de beğenmeseniz de Türkiye'nin

ENFLASYONDAN KORUNMA

FORMÜLLERİ

HEDGING İYİ BİR YÖNEM

Şirketler emtia ve döviz piyasasıyla çalışıyorsa enflasyondan korunmak için mümkün olduğu kadar orta vadeli hedging yapmaları en doğru yöntemlerden biri olacaktır. Bizim Türk şirketlerinin çok fazla sevmediği bir konu bu. Hedging'le de her zaman kazanmıyorsunuz, ancak riskleri çözebilmek adına bu tür enstrümanları ben faydalı görüyorum.

KISA VADELİ BORÇLANMA

Bunun yanında uzun vadeden ziyade kısa vadeli borçlanmanın doğru olacağını düşünüyorum. Faizlerin gerek uluslararası arenada gerek Türkiye'de düşmesine yönelik bir süreç başlayacaksa yüksek faizin uzun vadede yükünü çekmek yerine daha kısa vadede buna katlanmak doğru olabilir gibi duruyor.

DÜŞÜK BÜYÜME HESABI

Bir de uzun yıllardan beri belli bir büyüme ivmesine alışmış olan bir ekonominin, birkaç yıl daha düşük bir büyümede gideceğini hesaba katmak lazım. Devlete söylediğimizi şirketlere de söylememiz gerekiyor. Kaynakları doğru kullanmak çok önemli. Burada şirketlerin 3 alana da çok dikkat etmesi gerekli. Sadece bu dönemde değil önümüzdeki yıllarda da bu departmanların kritik rolü artacak. Kaliteli bir yönetim anlayışıyla götürülmesi gereken departmanlar: BT, insan kaynakları ve finans.

şu anda artı yazdığı en önemli iş ortağı AB ülkeleri. Bugün Uzak Doğu, Rusya bizim için bir ticaret açığı. ABD ile dengeli gidiyoruz ama AB'de birçok ülkede artı yazıyoruz. Bunun için AB ile ilişkilerimizi güçlendirmemiz ve geliştirmemiz gerekli. Vazgeçmek gibi bir lüksümüz yok. Gümrük Birliği gibi meseleleri de halletmek lazım. Kendi haklı gerçeklerimizi eflenmeden dile getirmeliyiz.

● AB dışındaki ülkelerin ekonomik büyüklüğü oldukça fazla. Buralara yönelik yapılması gerekenler yok mu?

● Tabii AB dışındaki ülkelerin her birini de ayrı ayrı kamplarda doğru değerlendirip ilerlemek lazım.

Asya farklı boyutta geliyor. Çin'i konuşurken yarı Hindistan'ı konuşmaya başlayacağız. Türkiye'nin Asya ülkelerine yönelik ihracat şansının güçlü olduğu bölgeleri çıkarıp pazarlıkları ona göre yapıp ilerlemesi gerekiyor. Şu anda biraz engel konu diye tartışılıyor, ancak serbest bıraksak Türkiye, Çin tarafından istila edilecek hale gelecek. Geldikleri zaman o kadar yoğun geliyorlar ki orada bazı bariyerlerin konulmasını doğru buluyorum. Bu nedenle Asya ile ülke bazlı stratejik gelişmeler oluşturmamız gerekiyor. Çin, Hindistan, Güney Kore'deki dış ticaret açığını düzeltmek de ekonomiye çok olumlu yansıtacaktır. **C**

FİYAT

Herkes hemfikir. 2024 de zor geçecek. Yeni yılın en önemli konusu, 2023'teki gibi "fiyatlama" olacak. Çünkü ilk 3 ayda seçim ekonomisinin etkili olacağı beklentisi, sonrasında sıkı para politikalarının devreye alınacağı senaryosu, enflasyondaki yüksek seyrin devamı öngörüsü, küresel ekonomideki belirsizlikler, risk marjı koymayı gerekli kılıyor. Enflasyondan korunmanın etkili yolu olan risk marjı, mobilyada yüzde 40, hazır giyimde yüzde 60 olarak öngörülürken demir çelikte ve sağlık sigortalarında yüzde 80'e kadar çıkıyor. Bunun dışında şirketler, özel sözleşmeler, dinamik ve esnek fiyatlandırma yöntemleri, alacaklara yakın takip, tasarruf gibi yöntemlerle kendilerini enflasyondan korumaya çalışıyor.

ÖZLEM AYDIN AYYVACI • oaydin@capital.com.tr

ENFLASYONDAN KORUNMAK MÜMKÜN MÜ?

2023, yüksek enflasyonla mücadeleyle başlama yılıken 2024, enflasyonla mücadelede sonuçların alınmaya başlayacağı "daha acılı" bir yıl olacak. Bu yılın en önemli konusu ise hiç kuşkusuz fiyat belirleme. İlk 3 ayda seçim ekonomisinin etkili olacağı beklentisi, sonrasında sıkı para politikalarının devreye alınacağı düşüncesi, küresel ekonomideki belirsizlikler, enflasyonun yüksek seyri, fiyat belirlerken risk marjı koymayı gerekli kılıyor. Risk marjı, yüksek enflasyonlu ortamlarda birinci korunma yöntemi olarak öne çıkıyor.

"Bizim işimiz herkesten daha zor, çünkü bugün sattığımız ürünün 12 ay içindeki maliyetini bilmemiz lazım" diyen Aksigorta Genel Müdürü Uğur Gülen, risk marjına dikkat çekerek şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Belirsizliklerin yüksek olduğu ortamda fiyatlar risk marjı koyuyoruz, sektör de risk marjı koydu. Çünkü sigorta şirketlerinin bilançosunun yükümlülükleri yüzde 120-130 büyürken aktif yüzde 130-140 ile büyüdü. Hep bir negatif marj yaşadık. Bu marjı kompanse edebilmek için de tabii sigorta sektörü fiyatları artırdı" diyor.

Istanbul Sanayi Odası Başkanı **Erdal Bahçivan** da konuyu şöyle değerlendiriyor: "Aşırı fiyatlama değil, 4 ay sonraya fiyat veriyoruz, geleceğe dair fiyatlama net olmayınca siz de işinizi korumak için böyle fiyatlıyorsunuz. Bu aşırı fiyatlama değil kendinizi koruma durumu. Sonuçta maliyetlerin belli olmadığı noktada bunu yapmak elzem oluyor. Şirketler korunaklı fiyat yaklaşımını benimsiyor."

Peki sektörler, enflasyonist ortamda ne kadar risk marjı koydu? Şirketler kendilerini enflasyonun etkilerinden korumak için başka hangi yöntemlere başvurdu?

MARJ KALKANI

Şirketler fiyat belirlemek için mecburen maliyetler için çeşitli artış tahminleri yapıyor. Risk marjı, enflasyonist dönemde önemli bir koruyucu seçenek olarak öne çıkıyor. Araştırmamızda bu seçeneğin etkin bir şekilde kullanıldığını görüyoruz. Veri toplayabildiğimiz 14 sektörden 10'u fiyatlamada risk marjını yüzde 50 ve üstünde tutuyor. Bu sektörler arasında demir çelik, tekstil, hazır giyim, boya, sigorta gibi temel alanları görüyoruz. Demir çelik ve sağlık sigortalarında bu marjın yüzde 80'e ulaştığı görülüyor.

Sektör yetkililerinden aldığımız bilgiye göre boyada bu marj yüzde 50 seviyesinde.

Boya Sanayicileri Derneği (BOSAD) Başkanı

Fiyatta risk marjı ne kadar? (2024 tahmin)

Sektör	Risk marjı (%)
Demir çelik	80
Sağlık sigortaları	80
Yüksek teknoloji ürünleri	70
Kahve	70
Çikolata	65
Hazır giyim	60
Kasko sigorta	60
Boya	50
Şekerleme	50
Tekstil	50
Süt ve süt ürünleri	42
Mobilya	40
Ambalaj	40
Tur operatörü	15

Kaynak: Veriler, sektör yetkililerinin tahminlerinden derlenmiştir.

KENAN
BAYTAŞ

AKIN
CAN

Kenan Baytaş'a risk marjının sektör için önemini sordüğümüzde şunları anlatıyor:

"Kullandığımız hammaddelerin yüzde 60-70'ini ithal ediyoruz. Ürünlerimizi ise TL cinsinden satıyoruz. Sektörümüz yapısı gereği stoklu çalışıyor. Hal böyle olunca fiyatlandırma konusu önemli. Nihai fiyatlarımızın belirlenmesinde kuru ve enflasyonu göz önüne alıyoruz. Enflasyon muhasebesi mevcut ve olası riskleri her yönüyle hesaplamayı zaruri kılıyor. Ödeme vadeleri uzadıkça risk de katlanıyor. Enflasyonist ortamda risk marjını dikkate almadan fiyat hesaplamak, şirketleri finansal olarak zayıflatacaktır."

Konfor Mobilya Satış ve Pazarlamadan Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Akın Can da benzer noktaya dikkat çekiyor. Risk marjı koymanın üreticilerin sürdürülebilirliğini sağlamak için aldığı önlemlerden biri olduğuna değinen Can, "Bu marj minimum seviyede uygulanmalı

FİYAT

ki ürünlerin satış döngüsüne zarar vermesin. Tahmini maliyet planlaması yapılmak zorunda. Bu planlamayı yapmayan tüm markalar tüketicilerine mağduriyet yaşatma riskiyle karşı karşıya" diyor.

İSTİKRARI ETKİLİYOR

Risk marjı belirlememek pek çok sektörde şirket için oldukça olumsuz sonuçlara neden olabiliyor. Kutes İcra Kurulu Başkanı Ali Esat Kutmangil, risk marjı ayarlamalarını enflasyon ve döviz kuru beklentilerinin ışığında, stratejik, bilinçli ve hassas bir planlamayla yürüttüklerini söylüyor ve şöyle anlatıyor:

"İşletmemizin risk toleransının detaylı bir analizini yapıyor ve müşterilerimizin fiyat hassasiyetini dikkate alıyoruz. Enflasyonist bir ortamda, risk marjı eklemeksizin yapılan yeni fiyatlandırmalar, genellikle

TUĞRA
GÖNDEN

sürdürülebilir olmaz. Risk marjı koymadan, maliyet artışları işletmenin kâr marjını olumsuz etkiler. Risk marjı eklemeyen işletmeler, tahmin edilenden yüksek maliyet artışları, döviz kuru dalgalanmaları veya hammadde fiyatlarındaki değişimler gibi potansiyel rizikolarla yüzleşmek

durumunda kalabilir. Risk marjının olmaması durumunda, bu tür maliyetlerin doğrudan işletmeye ait olması gereklilik haline gelir. Bu da finansal istikrarı tehdit edebilir ve işletmenin ekonomik sürdürülebilirliğini risk altına alabilir."

Tatil.com Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Becer, tur operatörü olarak şunlara dikkat çekiyor: "Enflasyonist ortamda, tesislerin geceleme fiyatlarının yüksekliği konusunda uyarılarımıza rağmen otelciler bir sonraki yılın fiyatlarını o dönemin Euro- dolar beklentisine göre tahmin etmeye çalışıyor. Sektörümüzde risk marjını

belirlerken döviz kuru dalgalanmaları, maliyet artışları ve talep değişiklikleri gibi faktörleri dikkate alıyoruz. Genel olarak, enflasyon ve döviz kuru risklerini minimize etmek adına yüzde 10-15 arasında bir risk marjı öngörüyoruz. Ancak bu marjın spesifik şartlara ve sektörün genel dinamiklerine göre değişkenlik gösterebileceğini unutmuyoruz. Risk marjı koymayanlar, enflasyonist bir ortamda karşılaşabilecekleri belirsizliklere daha savunmasız hale gelebilir."

NASIL KORUNUYORLAR?

Eleman.net Kurucu Ortağı Özlem Duyarlar, internet sektöründe şirketlerin ürün ve hizmet maliyetlerindeki artışları fiyatlara yansıtarak enflasyondan korunmaya çalıştıklarını belirtiyor. Duyarlar, ayrıca iş dünyasının iş gücünü daha verimli kullanmak adına adımlar attığına dikkat çekiyor ve şunları söylüyor:

"Asgari ücrete gelecek zamdan sonra şirketler istihdam planlamalarını güncelleyecek. Şu an sessiz işe alımlarla, mevcut personellerine yeni sorumluluklar yükleyerek operasyonel verimliliği artırmaya çalışıyorlar." Cushman&Wakefield TR International Yönetim Kurulu Başkanı Tuğra Günden, ticari gayrimenkulde, maliyet artışları ve enflasyonun sürekli bir izleme gerektirdiğini söylüyor ve "Önceliğimiz, maliyetleri kontrol altında tutmak için etkin stratejiler geliştirirken, operasyonel verimliliği artırmak ve maliyetleri düşürmek" diyor. Sektörlerin enflasyondan korunma yollarından biri de alacak yönetimine odaklanmak. ASF Otomotiv CEO'su Zeynep

"MALİYET
ARTIŞLARINI
FİYATLARA
YANSITMADIK"GÖKHAN SİĞİN
TÜRKBEŞD BAŞKANI

ÖNCELİK ÜRETİM

2023'te ihracat azalırken iç pazar sektör olarak canlı tutmak için elimizden geleni yaptık. Avrupa'daki büyük düşüşü Türkiye'de daha fazla üretmek telafi ettik. Kapasite kullanımını düşürmek istihdam kaybı demek. Türkiye'deki piyasanın hareketli kalması için tüm üreticiler sürekli kampanyalarla pazarı hareketli kıldı. Böyle bakınca Türk beyaz eşya pazarı, dünyada çift haneli büyüyen tek pazar konumuna ulaştı. Beyaz eşya ve dayanıklı tüketim enflasyonu resmi enflasyonun altında kaldı. Enerji maliyetleri ve

malzeme maliyet artışları mümkün olduğunca fiyatlara yansıtılmadı.

"İHTİYACI OLAN
ALABİLMELİ"

36 milyon adet üretim kapasitemiz var. Bunun 4'te 3'ü ihracata ayrılmış durumda. Hem ihracatın hem Türkiye'nin piyasasının bozulduğu, tüketicinin güveni kaybettiği ve ihtiyacı olan bir çamaşır makinesini bile alamadığı bir ortam toplam ekonomiye büyük zarar verir. Bu noktada beyaz eşya sanayicileri olarak enflasyonun altında fiyat artışları yaptık. Endüstrinin yüksek adedlere ihtiyacı var. Bu hem istihdamı korumak hem birim fiyatları ürün bazında minimumda tutup en iyi müşteri fiyatlarının oluşmasını sağlayabilmek için. 2024'ü tahmin etmek çok kolay değil ama üreticiler mümkün olan en uygun maliyetli operasyonlarla, yaptıkları en iyi satın alma anlaşmalarıyla en düşük maliyetleri oluşturmaya çalışıyor.

Fidan, "Alacak yönetimine her zamankinden daha fazla önem veriliyor, tahsilat süreleri olabildiğince düşük tutuluyor. Tahsilat sürelerini iyice kısaltmaya çalışıyoruz" diye açıklıyor. Europcar CEO'su Fırat Fidan da fiyatlarını dinamik bir şekilde, enflasyon ve piyasa koşullarına uygun olarak belirliyor. Fidan, "Maliyet artışlarından korunmak için giderleri düşürücü idari ve finansal önlemler alıyoruz. Dinamik ve doğru fiyatlama yapıyoruz" diyor.

Emsan Genel Müdürü Hakan Zihnioğlu da enflasyondan korunmak için operasyonel verimliliğe odaklandıklarını belirtiyor. Zihnioğlu, "Enflasyon, işletme maliyetlerimizi doğrudan etkiliyor. Enflasyondan korunmanın ilk yolu operasyonel giderleri yeniden gözden geçirmek. Bunun yolu da etkin bir risk yönetimi uygulayarak operasyonel maliyetleri düşürerek üretim verimliliğini artırmak" diyor. Uçantay Gıda Genel Müdürü Mustafa Başar ise şöyle anlatıyor: "Gıda sektörünün birçok kategorisinde gizli zam denen bir kavram var. Gramaj miktarı azaltılarak, maliyet artışları kompanse edilir ve satış fiyatı artırılmadığı için talep azalmasının önüne geçilmiş olur. Ancak içinde olduğumuz oyuncaklı şeker sektöründe, gıda içeriği toplam maliyetin küçük bir bölümünü oluşturduğu için gizli zam uygulaması mümkün değil. Asgari ücret ve SGK primlerindeki artışlar, akaryakıt fiyatları ve nakliye bedelleri artışları karşısında şirketlerin alabilecekleri önlem yok ancak üretim için gerekli enerji sarfiyatında yıllar içerisinde artan oranda güneş enerjisinden istifade ediyoruz."

ESNEK FİYAT POLİTİKALARI

Esnek ve dinamik fiyat uygulamaları enflasyona karşı korunma yöntemlerinden bir diğeri. GNC Makina Yönetim Kurulu Başkanı Gökhan Çetinkaya, enflasyon kaynaklı yüksek ciro düşük kâr döngüsüne girildiğini belirtiyor ve şöyle anlatıyor: "Fiyatlandırma stratejilerimizi, artan maliyetler ve piyasa koşullarına göre

"DİNAMİK FİYATLAMA YAPIYORUZ"

HEDİYE YILDIRIM
CANOVATE CFO'SU

ENAG DAHA YAKIN

TÜFE-ÜFE ve ENAG verilerini karşılaştırmalı olarak takip ediyoruz. ENAG verilerine daha yakın bir eğride hesaplayarak maliyetlerimizi öngörüyoruz. Burada satışlarımız dövize endeksli yapılırsa da maliyet artışının etkisi göz ardı edilmiyor ve fiyatlarımıza yansıtılıyor. Döviz ve dövize endeksli fiyatlama yapılıyor. Fiyatlar TL bazında değerlendirildiğinde yıllık enflasyon seviyesinde artışın altında kalınmayacak.

MINİMUM YÜZDE 70

Dinamik fiyatlama yapıyoruz. TL bazında minimum yüzde 70 seviyesinde risk marjı öngörülüyor. Burada risk marjı doğru fiyatlamadaki ana değişken. Stratejik şirket yönetimi yaparken ana

hedef; doğru fiyatlama ve beraberinde şirket için amaçlanan kâr seviyesinin yakalanması olmalı.

"YERİNE KOYMA MALİYETİ ARTTI"

Enflasyonist ortamın beraberinde getirdiği yerine koyma maliyetlerinin artması şirketlerin kârlılıklarını olumsuz etkiliyor ve üretim faaliyetinin sürdürülebilirliğine olumsuz etki yapıyor. Daha fazla finansal kaynağa ihtiyaç duymamız ve bu kaynağı daha maliyetli olarak sağlamamız anlamına da geldiği için marjinal fayda sağlayacak şekilde ve doğru risk marjı konularak fiyatlama yapılması ana amaç olmalı.

kabul edilebilir oranda optimize ettik. Ayrıca koşul ve şartlara göre daha esnek bir fiyat politikasını uygulamaya başladık. Uzun vadeli sözleşmeler yaparak belli başlı maliyetlerimizi fiyat artışlarından ve dalgalanmalardan korumaya çalıştık."

Ortadoğu Holding İcra Kurulu Üyesi Nusret Kayhan Apaydın da fiyat belirleme sürecinde esnek fiyatlama yöntemini doğru buluyor. "Sektöre göre değişmekle birlikte baştan yüksek bir risk marjı koymak sizi rekabette geri atabilir ve hedef satışlara ulaşmadığımızda mali performansınız tümüyle negatif etkilenebilir" diye anlatıyor.

ÖZEL SÖZLEŞME VE FORMÜLLER

Çelik sektöründe yurt içi fiyatlar, uluslararası fiyatların yanı sıra döviz kurlarındaki gelişmeler ve yurt içi enflasyon dikkate alınarak belirleniyor.

FİYAT

Çelik Üreticileri Derneği Genel Sekreteri Veyssel Yayan, 2022 yılında enerji fiyatlarındaki olağanüstü artış şartlarında olduğu gibi yurt içi girdi maliyetlerinin uluslararası temel girdi maliyetlerinden keskin bir şekilde ayrıştığı durumda sektörün yurt içi ve yurt dışı rekabetçi fiyatlandırma yapmakta güçlük çektiğini anlatıyor. Yayan, “Bu açıdan sektörün uluslararası piyasalardaki rekabet

MEHMET
SAMİ
KILIÇNEVHAN
GÜNDÜZ

gücünün korunması gereği de dikkate alınarak Almanya'nın yaptığı gibi temel girdilerin piyasa şartlarından kopuk bir şekilde belirlenmemesine özen gösterilmesi önem taşıyor” diyor.

İnşaat ve proje yönetimi de enflasyon nedeniyle fiyat belirlemede, sözleşme hazırlamada çok zorlanıyor. Tumer International Başkan Yardımcısı ve Genel Müdürü Mehmet Sami Kılıç, “Proje yöneticisi olarak Türkiye’de çok değişik formüllerle sözleşmeler hazırlıyoruz. Hammadde artışları için London Metal Exchange referansıyla fiyat ayarlaması için madde eklemenin yanında, projenin planlanandan uzun sürmesi durumunu göre fiyat eskalasyon formülü eklediğimiz de oldu. Petrolle bağlantılı olan kalemleri petrole gelen zamlarla bağdaştırdığımız da oldu. Özellikle sözleşmeler son zamanlarda oldukça komplike bir hal aldı” diye açıklıyor.

ORGE Enerji Elektrik Taahhüt Yönetim Kurulu Başkanı Nevhan Gündüz, “Tedarikçilerle yapılan forward sözleşmelerle emtia riskini de sınırlamaya çalışıyoruz. Bu sözleşmeler ve ön alımlar enflasyon riskini de büyük ölçüde azaltıyor” diyor.

ORKA Banyo Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Yılmaz, tedarikçilerle önceden ödeme yaparak sağladıkları sıkı bir iş birliğinin, fiyatları daha sağlam bir temel üzerine oturtmalarına yardımcı olduğunu belirtiyor. Yılmaz, “Satış fiyatlarında düzenli aralıklarla ve makul ölçülerde artışlar gerçekleştirerek kısa vadeli dalgalanmalara karşı esnek bir yaklaşım sergiliyoruz” diyor.

“ENFLASYON YÖNETİMİ AYRI BİR SANAT”

ERDAL BAHÇIVAN
ISO BAŞKANI

Enflasyonist dönemlerde korumalı fiyat koymanın ekonomik gerçekliği var mı?

Enflasyon için hep ne diyoruz? Rakamsal, ekonomik bir konudan ziyade sosyolojik bir konu. Bireysel olarak da kurumsal olarak da neyle karşılaşacağınızı tam bilemediğiniz bir durumla karşılaştığınız zaman kendinizi korumaya alıyorsunuz. Bu durumun geçmesi zamana bağlı. Merkez Bankası'nın söylemlerini ve politikaları güven arttığı zaman şirketler kendilerini korumaya almayacaktır.

Enflasyonun yüzde 36-40'a çıpalandığı söyleniyor. Bu rakam gerçekçi mi?

Yıl sonu hedefi olarak şu andaki politikalar devam ettiği sürece bana gerçekçi geliyor. Bir de açıkçası yıl sonu tahminlerinin tutturulabilmesini uzak görmüyorum.

Enflasyonist dönemde şirketler kendilerini başka nasıl koruyabilir?

Enflasyon öyle bir bela ki aslında çıkarken de inerken de yönetmesi çok zor bir konu. Örneğin şu an düşme noktasında. Geçtiğimiz yıl stok yapmak bir koruma olarak görülüyordu. Şimdi bir bedel olarak karşımıza çıkacak. Sonuçta sürekli aldığınız malın değeri düşerse nasıl stokta tutacaksınız? Bu nedenle enflasyon yönetimi iki tarafı ayrı bir sanat. Eskiden stok yapmakla suçlanıyorduk, şimdi de farklı boyutlarda gelişiyor durum. Hissedar, sermayedar, “Niye gereğinden fazla stok yaptın, fiyatı düşen malın stoku yapılır mı” diyecek. Bu nedenle herkes açısından son derece zahmetli ve stresli bir süreç.

STOKA ALIM

Çay sektöründe de son birkaç yıldır enflasyon yüksek oranlarda seyrediyor. Efor Çay Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Akkuş, “Haziran ayından bu yana kuru çaya, yüzde 88,2 zam geldi. Tam anlamıyla enflasyondan korunmak diye bir durum yok” diyor. Enflasyondan korunmak için çay sezonu boyunca alım yaptıklarını, ciddi bir stoklarının oluştuğunu anlatan Akkuş, “Stok maliyeti de yükselen faiz oranlarıyla beraber yükümüzü ağırlaştırıyor” diyor.

Emaa Sigorta Genel Müdürü Özgür Öntürk, enflasyonist dönemlerde sigorta şirketlerinin fiyatlamasını etkileyen en önemli faktörlerin başında enflasyon ve kurun geldiğini söylüyor ve “Poliçe döneminde varlıklardaki bedel artışı, olası hasarın hesaplanmasını ve maliyet yönetimini güçleştiriyor. Uygulanan sıkı para politikasıyla birlikte 2024 Nisan sonrası enflasyonda hızlı düşüş beklentisi, sektörün önümüzdeki yılın ikinci yarısı için fiyatlama riskini azaltarak öngörülebilirliği artıracak” diyor. **C**

“Güçlü bir Türkiye’yi mesleki eğitim şekillendirecek”

Istanbul Sanayi Odası (ISO) ve Millî Eğitim Bakanlığı ortaklığıyla İstanbul Mesleki Eğitim Zirvesi gerçekleştirildi.

Zirvede, **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, “İyi eğitilmiş, nitelikli insan gücü, ülkelerin rekabet gücü göstergelerinde en önemli unsurlar arasında. Bu nedenle çalışmalarımıza ‘gelecek mesleki eğitimde’ mottosu yön veriyor. Geleceğin mesleklerini etkili bir şekilde icra edebilecek, aynı zamanda analitik ve stratejik düşünebilen, çevik ve nitelikli insan kaynağını yetiştirmeye odaklanmak zorundayız. Çünkü hepimiz çok iyi biliyoruz ki güçlü bir Türkiye için geleceğimizi mesleki eğitim şekillendirecek” açıklamasını yaptı.

Bahçivan, ‘çocuklarını mesleki eğitime yönlendiren ailelerin eğitim süresince sosyal yardım yaklaşımıyla maddi olarak desteklenmesi, meslek

lisesindeki öğrencinin ilk yılından itibaren sosyal güvencesinin başlatılması ve devlet tarafından ödenmesi, okuduğu süre boyunca burs sağlanması, mezun olduktan sonra kendi alanında çalışmak şartıyla ücretine vergi muafiyeti tanınması'nın mesleki eğitime talebi arttıracak önemli teşvikler olacağını söyledi.

Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin; “Her türlü öneriye ve yeniliğe açığız. Buralarda yetiştirdiğimiz çocuklarımızın istihdam edileceğine dair sektörün bize taahhütte bulunması gerekiyor. Gelin hep beraber elimizi taşın altına koyalım, mesleki ve teknik eğitime yönelik geliştirilen olumsuz algıyı değiştirelim. Mesleki ve teknik eğitimde oluşabilecek sorunlara karşı hep beraber hareket edelim” diye konuştu.

İSO, COP28'de 'Yeşil Dönüşüm ve KOBİ'ler'i ele aldı

İstanbul Sanayi Odası, Dubai'de gerçekleşen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı'nda (COP28) düzenlenen panele evsahipliği yaptı.

Türkiye Pavilyonu'nda gerçekleşen, 'Sürdürülebilir Üretim Çağında Yeşil Dönüşüm ve KOBİ'ler' konulu panelde **İSO** Yönetim Kurulu Sayman Üyesi ve Sürdürülebilirlik Platformu Başkanı **Sultan Tepe**; "Yeşil dönüşüme en büyük katkı KOBİ'lerden gelecek. Tüm sektörlerimizi yeşil geçişin itici güçleri olarak görebileceğimiz yeni teknolojilerle ve inovatif iş modelleriyle dönüştürmeliyiz" dedi.

Tepe, küresel ekonomide çoğunluğu oluşturan KOBİ'lerin yeşil dönüşümde kilit bir rol oynayacağını vurgulayarak şunları ekledi: "Ancak KOBİ'ler sahip oldukları kilit role rağmen çevresel sürdürülebilirliğe katkılarını engelleyen birtakım zorluklarla karşılaşıyorlar."

P	CONTRIBUTORS	OCAK 2024
		SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

KATKIDA BULUNANLAR

OCAK SAYIMIZDA ALANINDA UZMAN 5 İŞİMDEN DESTEK ALDIK

ERDAL BAHÇIVAN
İSTANBUL SANAYİ
ODASI YÖNETİM
KURULU BAŞKANI
1963'te İstanbul'da doğan **Erdal Bahçivan**, Alman Lisesi'ni bitirdikten sonra Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nden 1986'da mezun oldu. Öğrencilik yıllarından itibaren aile şirketi olan Bahçivan Gıda'da çalışmış olan **Erdal Bahçivan**, halen Bahçivan Gıda Yönetim Kurulu Başkanı'dır. 1987'den bu yana **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** Meclis Üyesi olan **Erdal Bahçivan**, 2013-2018 ve 2018-2022 çalışma dönemleri için yapılan seçimlerde **İSO** Yönetim Kurulu Başkanlığına seçildi. Yine 2013-2018 ve 2018-2022 çalışma dönemlerinde **TOBB Sanayi Odaları** Konseyi Başkanlığı görevini yürüttü. 2004-2010 yılları arasında SETBİR Yönetim Kurulu Başkanlığı ve **TOBB** Gıda Sanayi Meclisi Başkanlığı görevlerini üstlendi.

DR. KUBILAY KAVAK
ESCARUS GENEL
MÜDÜRÜ
Dr. Kubilay Kavak endüstri mühendisliği alanında lisans (Bilkent Üniversitesi) ve yüksek lisans (Gazi Üniversitesi), kamu politikaları alanında yüksek lisans (Cornell Üniversitesi), kamu yönetimi alanında doktora (Gazi Üniversitesi) derecesi sahibidir. Escarus ailesine katılmadan önce özel sektörde, Başbakanlık'ta, Devlet Planlama Teşkilatı'nda, Kalkınma Bakanlığı'nda ve Birleşmiş Milletler'de çalıştı. Enerji, iklim değişikliği, kamu politikası, kentleşme, gibi çeşitli alanlarda yayımlanmış çok sayıda makale, rapor ve çalışma ile enerji verimliliği alanında yayımlanmış bir kitabın sahibi olan Dr. Kavak, endüstriyel sistemlerde optimizasyon konulu dört kitabın da editörlüğünü yaptı. Dr. Kubilay Kavak, uluslararası kuruluşlarla ve kalkınma finansmanı sağlayan bankalarda da çeşitli düzeylerde çalışma tecrübesine sahip.

ADİL PELİSTER
İKMİB YÖNETİM KURULU
BAŞKANI
1983'te İstanbul Teknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği Bölümü'nden mezun olan Adil Pelister, 1987'de kendi firması, Beta Kimya'yı kurarak iş hayatına başladı. Bugün ise Beta Kimya ve Chempa Endüstriyel Maddeler başta olmak üzere 5 şirketin Yönetim Kurulu Başkanı olarak görevini sürdürüyor. Bununla birlikte 2018'den bu yana iki dönemdir İstanbul Kimyevi Maddeler ve Mamulleri İhracatçıları Birliği (İKMİB) Yönetim Kurulu Başkanı olarak ve Haziran 2022'den beri Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM) Başkan Vekili olarak görev yapıyor. Aynı zamanda Kimya Sektör Platformu Başkanlığı, TİM Kimya Sektör Kurulu Başkanlığı, İstanbul Kalkınma Ajansı Danışma Kurulu Üyeliği gibi önemli kurum ve kuruluşlardaki görevlerine devam ediyor.

PROF. DR. FİLİZ
KARAOŞMANOĞLU
SÜT-D BAŞKANI
1982'de İstanbul Teknik Üniversitesi'nden (İTÜ) Kimya Mühendisi unvanı ile mezun olan Karaosmanoğlu, İTÜ'den Yüksek Mühendis ve Doktora derecelerini aldı. Doktora sonrası araştırma çalışmasını Kanada Nova Scotia Teknik Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü'nde yaptı. İTÜ Kimya Mühendisliği Bölümü'nde görev yapan Karaosmanoğlu'nun temel araştırma alanı ise biyoyakıt teknolojisi. Ayrıca Karaosmanoğlu, temiz üretim teknolojileri üst başlığı ile yağlama yağları, atık yönetimi ve Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi konularında da çalışmalarına devam ediyor. Karaosmanoğlu Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Derneği (SÜT-D) Başkanlığını da yürütüyor.

AYŞE ÖZTUNA
BOZOKLAR
ODGERS BERNDTSON
TÜRKİYE YÖNETİCİ
ORTAĞI
Ayşe Öztuna Bozoklar, Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra; 1991'de Profil International, 1998'de Odgers Berndtson Türkiye, 1998'de Corporate Development International (CDI), 1999'da Profiles International GmbH ve 2013'te Valyoubel AG olmak üzere Avrupa ülkelerinin önde gelen kuruluşlarına toplam insan kaynakları yönetimi çözümleri sunan beş farklı şirketin kuruculuğunu gerçekleştirdi. Bugün, Profil International insan kaynakları danışmanlık şirketinin kurucu ortağı ve Avrupa'nın üst düzey yönetici araştırma ve değerlendirme şirketi Odgers Berndtson'un Türkiye Ofisi yönetici ortağı olarak hizmet veriyor.

UZMANLIK ALANLARIYLA FARK YARATANLAR

Sürdürülebilirlik teması kapsamında Türk **sanayisindeki** yeşil dönüşüm, enerji verimliliğinin önemi, şirketlerin sürdürülebilirlik faaliyetlerindeki yol haritası ve insan kaynaklarında sürdürülebilirliğin getirdiği değişim hakkında yorumuna başvurduğumuz değerli uzmanlarımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

KAPAK DOSYASI

OCAK '24

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

S. 72-117

TÜRKİYE 2053 'NET SIFIR EMİSYON' HEDEFLERİ DOĞRULTUSUNDA ÇELİK, ALÜMİNYUM, ÇİMENTO VE GÜBRE SEKTÖRLERİNDE KARBONSUZLAŞMA YOL HARİTASINI TAMAMLADI. 2053'TE YENİLENEBİLİR ENERJİNİN TOPLAM ÜRETİM İÇİNDEKİ PAYININ YÜZDE 69'A ÇIKARTILMASI HEDEFLENİYOR. YEŞİL MUTABAKAT ÇALIŞMA GRUBU 81 BAŞLIKTA HAZIRLANAN EYLEM PLANI ÜZERİNDE ÇALIŞMAYA DEVAM EDİYOR. DÜNYA BANKASI, TÜBİTAK VE KOSGEB İŞBİRLİĞİYLE 450 MİLYON DOLARLIK TÜRKİYE YEŞİL SANAYİ PROJESİ HAYATA GEÇTİ. KARBON PİYASASI İSE BU YIL HATAYA GEÇİYOR

SANAYİDE KARBONSUZLAŞMA DEVİRİMİ

STRATEJİ

Adil Uçar / adil.ucar@platinonline.com

Geçen yılın son ayında 140'ın üzerinde dünya lideri Birleşik Arap Emirlikleri, Dubai'de Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28'inci Taraflar Konferansı'nda (COP28) bir araya geldi. Bugüne kadar yapılan Taraflar Konferansları içinde en çok ilerleme kaydedilen toplantı olarak tarihe geçen konferansın açılışında konuşan COP28 Başkanı Sultan Ahmet El Jaber, "Kutup yıldızımız olan 1,5 derecesiyi asla gözden kaçırmayalım" çağrısında bulundu. BAE'nin büyük bir petrol üreticisi ülke olmasının yanı sıra, COP28 Başkanı olarak yine dünyanın en büyük petrol üretici şirketlerinin biri olan Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi Üst Yöneticisi ve yenilenebilir enerji şirketi Masdar Başkanı Sultan Ahmed Al Jaber'in seçilmesi, BAE'yi eleştirilerin hedefine oturtsa da 28'inci Taraflar Konferansı önemli gelişmelere de sahne oldu. Mesela yıllardır dile getirilen ancak bir türlü hayata geçirilmeyen 'Kayıp Zarar Fonu' bu toplantıda sonunda hayata geçti. Ve yaklaşık 30 yıldır devam eden COP toplantılarında ilk kez 'fosil yakıtlardan uzaklaşma' kararı yazılı metinlere girdi...

Türkiye'nin de kalabalık bir delegasyonla katıldığı ve pek çok ikili çalışma gerçekleştirdiği COP28'de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan da Dünya İklim Eylemi Zirvesi'nde önemli bir konuşma yaptı. Cumhurbaşkanı Erdoğan konuşmasında "Sera gazı emisyonunda tarihi sorumluluğumuz yüzde 1'in altında olmasına rağmen, kendi imkânlarımızı kullanarak çok önemli adımlar atıyoruz" diyerek, Türkiye'nin 2053 yılı itibarıyla net sıfır emisyon hedefini gerçekleştireceğini öngördüklerini anlattı. 2030'a kadar emisyon azaltımı hedefinin iki katına çıkarıldığını da söyleyen Erdoğan, "Bu kapsamda, yıl sonu itibarıyla 66,6 milyon ton karbondioksit emisyon azaltımı bekliyoruz" dedi. Türkiye'nin yenilenebilir enerji kaynaklarındaki atılımına da dikkat çeken Erdoğan "Toplam kurulu güç içerisinde yenilenebilir enerji kaynaklarının payını yüzde 55'e yükselttik. Bu oranla Avrupa'da 5'inci, dünyada ise 12'nci sırada yer alıyoruz. Jeotermal kurulu gücünde Avrupa'da 1'inci, dünyada 4'üncü-yüz. Hidroelektrik santrali kurulu gücünde ise Avrupa'da 2'nci, dünyada 9'uncu sıradayız. Hidrojen Teknolojileri Stratejimizi uygulamaya aldık. Ayrıca net sıfır emisyon hedefi bağlamında çelik, alüminyum, çimento ve gübre sektörleri karbonsuzlaşma yol haritalarımızı tamamladık. 2053'te yenilenebilir enerjinin payını yüzde 69'a çıkarmayı planlıyoruz" dedi. Kuşkusuz Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın konuşmasında kısaca özetlediği Türkiye'nin iklim değişikliği konusundaki

OKUMA ÖNERİLERİ

• **DRAWDOWN: THE MOST COMPREHENSIVE PLAN EVER PROPOSED TO REVERSE GLOBAL WARMING**
PAUL HAWKEN

• **DÖNGÜSEL EKONOMİ VE KENTSEL ATIK: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN SÜRDÜRÜLMESİ ÜZERİNE ARAŞIŞLAR**
ÖZKAN YALÇIN, NILÜFER NEGİZ

PODCAST ÖNERİLERİ

• **SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEĞİN ANAHTARI: İKLİM, TEKNOLOJİ VE YEŞİL ENERJİ MÜHENDİSİNİN GÜCÜ, GELECEĞİN GÜCÜ** PODCAST SERİSİ

• **BUILDING FOR SUSTAINABILITY - WHAT REALLY MATTERS**
ENERGY VS CLIMATE

çabası pek çok gelişmeyi de beraberinde getiriyor. Özellikle Türk sanayisini yakından ilgilendiren bu durum hem Paris İklim Anlaşması'na taraf olmamız ve 2053 Net 0 hedeflerini belirlememiz nedeniyle hem de Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın (AYM) Türk ihracatını yakından ilgilendirmesiyle önemli bir dönüşümün göstergesi olmuş durumda. Evet, tüm bu gelişmelerin ışığında Türk sanayisinin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları olan 17 maddesi, AYM ve 2053 Net 0 hedefimiz doğrultusunda şekilleneceği aşikar.

TAAHHÜTLER KONTROL EDİLECEK

Türkiye'deki değişime geçmeden önce COP28'i biraz daha incelememiz gerekiyor zira burada ülkelerin aldığı kararlar ticareti doğrudan etkiliyor. COP'ların amacı BM üyesi tüm ülkelerin bir araya gelip bağlayıcı karar alması. Bu nedenle çoğu zaman zor ve yavaş olduğu için eleştirilse de etkili bir mekanizma olarak kabul ediliyor. Küresel kanun koyucuların ve şirketlerin yönelimlerine ilişkin çok önemli çıktılar var. COP28 ile birlikte alınan kararların uygulamasına daha fazla odaklanılacak bir döneme doğru gidiyoruz gibi görünüyor. Ülke bazında uygulama taahhütlerinin yansımaları Ulusal Katkı Beyanları (Nationally Determined Contributions - NDC) üzerinden izlenecek. Paris Anlaşması gereği, 2025 yılında gerçekleşecek COP 30'da ülkeler NDC'lerini güncelleyecekler. 2024 ve 2025 yılı süresince odağın NDC güncelleme, tutarlılık ve beyan edilen iklim kriziyle mücadele azmi (ambition) üzerinde olacağı söylenebilir.

ÇALIŞMALAR YETERLİ DEĞİL

COP 28'in en önemli sonuçlarından bir tanesi de ilk Küresel Durum Değerlendirmesi'nin (Global Stocktake) sonuçlanması oldu. Paris Anlaşması'nda taahhüt edilen hedeflere ulaşma yolunda atılan adımların ilerleyişinin beş yılda bir kayda alındığı Küresel Durum Değerlendirmesi'nin ilk COP 28'de sonuç metnine dahil edildi. Buna göre, Küresel Durum Değerlendirmesi azaltım (mitigation), uyum (adaptation) ve uygulama ve destek araçlarında genel bir ilerleme olduğunu kabul ederken, bu ilerlemelerin Paris Anlaşması'nın hedeflerine ulaşma yolunda yeterli olmadığına işaret etti. Ülkelerin NDC'ler ile verdikleri katkının önemli kayıt altına alındı.

TÜRKİYE'NİN ÖNCELİKLERİ:

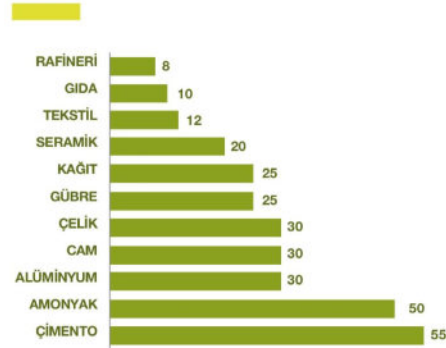
2053 HEDEFLERİ VE YEŞİL MUTABAKAT

COP28 ile birlikte iyice netleşen ülkelerin 'karbon taahhütlerinin' ciddi takibi elbette Türkiye için de geçerli ve sanayideki dönüşümün hızını belirleyen iki önemli faktörden ilki. İkincisi ise elbette Avrupa Yeşil Mutabakatı. Avrupa Birliği'nde karbonsuzlaşma çabaları önce Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ile enerji sektörüne odaklı ilerledi. Burada kaydedilen ilerleme sonrasında sıra yüksek karbon salımına sahip sanayi sektörlerinin karbonsuzlaşmasına geldi. Bunun uluslararası politikadaki karşılığını Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) olarak şu anda ihracatçı ülkeler de tecrübe ediyor. İlk

TÜRK SANAYİCİSİNİN YEŞİL DÖNÜŞÜMÜ

FARKLI SEKTÖRLERDE ENERJİ MALİYETLERİNİN TOPLAM ÜRETİM MALİYETİ İÇERİSİNDEKİ ORANI (%)

Kaynak: T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verileri

olarak 11 Aralık 2019'da açıklanan AYM, üzerinden üç yıl-iki yıl pandemi, bir yılı da Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle yanan enerji kriziyle birlikte geçmesine rağmen hızlı ilerlemesini sürdürdü. AB Yeşil Mutabakatı, bir tasan olmaktan çıkıp geleceği belirleyecek yasal bir düzenleme olarak, 1 Ekim 2023'te yürürlüğe girdi bile. Peyderpey uygulamaya giren düzenlemenin iki temel aracı Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması ve Döngüsel Ekonomi Eylem Planı, AB ile ticaret yapan üçüncü tarafları, dolayısıyla Türkiye'yi de yakından ilgilendiriyor. İhracatının çok büyük bir bölümünü AB ülkelerine yapan Türkiye'nin bu yeni süreçte uyumlanması artık bir seçenek değil, bir zorunluluk.

MAKASI KAPATABİLİRİZ

AB'deki karbonsuzlaşma çabasında sıra ulaştırma, binalar ve tarımda. TSKB'nin yayınladığı COP28 raporunda bu yeni aşamaya dikkat çekilerek önemli bir değerlendirme yapılıyor: "Bu yeni aşamanın diğerlerinden bir farkı var; hanehalkının gelirini doğrudan olumsuz etkileyebiliyor. Bu durum AB'deki seçimin hem öncesinde hem sonrasında karbonsuzlaşma çabalarını yavaşlatabileceği için sonuçları izlemek anlamlı olacaktır. Ancak hemen şunu not etmek gerekli: yön değişmeyecektir, hız yavaşlayabilir, bu da Türkiye'ye karbonsuzlaşma alanında AB ile arasındaki makası kapatması için bir fırsat yaratacak."

TÜRKİYE'NİN YEŞİL MUTABAKAT EYLEM PLANI

AYM'nin Türk sanayisi için önemi oldukça büyük. Ticaret Bakanı Ömer Bolat'ın geçen ay açıkladığı rakamlara göre Türkiye AB'ye 11 ayda 95,7 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirdi. Bir önceki döneme göre yüzde 1,5'lük artışa işaret eden bu rakamla birlikte AB ihracatının toplam içindeki payı da yüzde 41 oldu. En büyük ticari partnerimizin AYM ve SKDM ile birlikte attığı adımlar Türkiye ekonomisini yakından ilgilendiriyor. Zaten bu konuda çalışmalar da iyice hızlanmış durumda. Tüm politika alanlarında yeşil dönüşümün desteklenmesini hedefleyen bir yol haritası niteliğindeki Yeşil Mutabakat Eylem Planı'na ilişkin Cumhurbaşkanlığı Genelgesi 16 Temmuz 2021 tarihinde yayımlanmıştı. Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanan eylem planının uygulanmasını takip etmek ve gerekli koordinasyonu sağlamak üzere Yeşil Mutabakat Çalışma Grubu da oluşturuldu.

32 HEDEF, 81 EYLEM

Türkiye'nin sürdürülebilir ve kaynak etkin bir ekonomiye geçişine katkı sağlamasını ve Türkiye'nin başta AYM ile öngörülen kapsamlı değişikliklere, Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamında sağlanan bütünleşmeyi koruyacak ve daha da ileriye taşıyacak şekilde uyum sağlaması amacıyla hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı, 9 ana başlıkta toplanan 32 hedef ve 81 eylemi içeriyor. Gerek COP28 çıktılan gerekse SKDM uygulamasının artık iyice yaklaşmaya başlaması eylem planındaki maddelerin hızla işlenmesine ve adımlar atılmasına neden oluyor. **İstanbul Sanayi Odası** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, "Ticaret Bakanlığımız tarafından hazırlanan Yeşil Mutabakat Eylem Planı, değer zincirlerinin dönüştürülerek Yeşil Mutabakat'a uyum sağlanması ve katma değerli üretimin desteklenmesi için önemli bir yol haritası niteliğini taşıyor" diyor.

REKABET GÜCÜNÜ KORUMALIYIZ

Tam bu noktada SKDM için bir parantez açalım... Yeşil Mutabakat'ın bir parçası olarak oluşturulan SKDM, AB ile ticaret ilişkisi olan ülkelerdeki üreticilere de dolaylı olarak yükümlülük getiriyor. Bu nedenle de SKDM, sanayiciler için Yeşil Mutabakat'a uyumda, en kritik konu olarak öne çıkıyor. SKDM geçiş dönemi 1 Ekim 2023 itibarıyla başladı. Demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerindeki belirle-

YEŞİL MUTABAKAT EYLEM PLANI KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN ÇALIŞMALAR

- SINIRDA KARBON DÜZENLEMELERİ
- YEŞİL VE DÖNGÜSEL BİR EKONOMİ
- YEŞİL FİNANSMAN
- TEMİZ, EKONOMİK VE GÜVENLİ ENERJİ ARZI
- SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM
- SÜRDÜRÜLEBİLİR AKILLI ULAŞIM
- İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELE
- ADİL GEÇİŞ POLİTİKALARI
- EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE YEŞİL DÖNÜŞÜM
- DIPLOMASI
- BİLGİLENDİRME VE BİLİNÇLENDİRME FAALİYETLERİ

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

nen ürünler ile 2025 sonuna kadar devam edecek. Geçiş döneminde sadece raporlama yükümlülüğü getirilirken mali yükümlülükler ise 2026 itibarıyla başlayacak. Bu nedenle 2026'ya hazırlık için gerekli adımların atılması ve geçiş dönemindeki her gelişmenin yakından izlenmesi Türk sanayisinin rekabet gücünü koruması adına büyük bir önem taşıyor.

İŞ MODELLERİ BİR AN ÖNCE DEĞİŞMELİ

Bununla birlikte Avrupa Yeşil Mutabakatı, enerji yoğun sektörler kadar kaynak yoğun sektörler için de çeşitli kriterler belirliyor. Bu kapsamda özellikle sürdürülebilir ve döngüsel ekonomiye geçiş sürecinde pek çok yeni standart uygulamaya geçiyor, tedarik zinciri ve hatta değer zincirindeki çevresel ve sosyal etkileri dikkate alan bir anlayış her geçen gün yaygınlaşıyor. Yeşil dönüşüm çerçevesinde yaşanan bu gelişmeler uluslararası ticaret aracılığıyla ülkeleri kaçınılmaz biçimde etkiliyor. Bu nedenle de bu süreçte yaşanan gelişmelerin ülkemizde tüm paydaşlar tarafından değerlendirilmesinin önemi de her geçen

ERDAL BAHCIVAN
İSTANBUL SANAYİ ODASI
(ISO) YÖNETİM KURULU
BAŞKANI

"YEŞİL DÖNÜŞÜM FONU" KURULARAK KOBİ'LERİN FINANSMANA ERİŞİMİ KOLAYLAŞTIRILMALI

• Hiç kuşkusuz dönüşüm önemli bir yatırım maliyetini de beraberinde getiriyor. Bununla birlikte KOBİ'lerin çoğunluğunun sürdürülebilir finansman fırsatlarını değerlendirmek için gerekli altyapıya ve farkındalığa sahip olmadığını görüyoruz. Türkiye'deki işletmelerin büyük bir çoğunluğunu oluşturan KOBİ'lerin ekonomi ve çevre üzerindeki etkilerinin kritik olduğunu söyleyebiliriz. Yeşil büyüme, büyük ölçüde KOBİ'lerin yeşil ve sürdürülebilir uygulamaları faaliyetlerine entegre etme kapasitesine bağlıdır. Bu nedenle özellikle KOBİ'lerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması, "Yeşil Dönüşüm Fonu" kurularak firmaların yeşil üretim koşullarına uyum için tüm süreçlerinde yapacakları yatırımlar ve Ar-Ge harcamalarının desteklenmesi önemlidir.

• ISO olarak biz de **sanayide** sürdürülebilir üretim metotlarının geliştirilmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılmasını teşvik etmek hedefiyle Sektörel Sürdürülebilirlik Yol Haritalarını hazırladık. 10 ayrı sektör için oluşturduğumuz sürdürülebilirlik önceliklerinin ve performans kriterlerini içeren Sektörel Sürdürülebilirlik Yol Haritalarımız, web sayfamızda kamuoyunun erişimine de açıktır.

• Sürdürülebilirlik konusunda kamusal düzenlemeler içinse halen birçok bakanlığımız tarafından çok değerli çalışmalar yapılıyor. **Istanbul Sanayi Odası** olarak bu çalışmalarla yakından izliyor ve azami katkıyı vermeye gayret ediyoruz. Ancak bütün bu çalışmalar etkin bir koordinasyonu ve karar alma süreçlerinin hızlandırılması gerektirmektedir. Bu nedenle halen birçok bakanlığın bünyesinde yer alan sürdürülebilirlik konusunun tek bir kurumun, bakanlığın sorumluluğuna verilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

• Atılacak bu adımlar uzun vadede maliyeti azaltıcı etkiler yaratabileceği gibi, teknoloji ve dijitalleşme kullanımının arttığı yeni iş modellerinin oluşmasını da sağlayacak. Yeşil dönüşüme yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesinde kilit rol oynayan dijital dönüşüm, sağladığı hız ve verimlilikle büyük değişimler yaratacak. Bu nedenle **sanayimizin** bir an önce dijital dönüşüm ile yeşil dönüşüm arasındaki sinerjiyi yakalaması ve rekabet gücünü artırmak için gerekli adımların atılması kritik.

gün artırıyor. **Erdal Bahçivan** üretim kapasitelerinden bağımsız olarak ekosistemdeki tüm **sanayi** kuruluşlarının yeşil dönüşüm konusundaki gelişmeleri yakından izleyip bu anlayışı benimseyerek iş modellerine entegre etmeleri gerektiğine de dikkat çekerek, "Bu doğrultuda durum tespiti niteliğindeki karbon ayak izi hesaplamalarının gerçekleştirilmesi sonrasında ayak izini azaltmak için enerji ve kaynak verimliliğini, yenilenebilir enerji kaynak kullanımını artırmaya yönelik çalışmalar yürütülmesi önem kazanıyor" diyor.

TÜRKİYE YEŞİL SANAYİ PROJESİ'NDEN 450 MİLYON DOLAR

Elbette Yeşil Dönüşüm sadece bir slogan ya da başlık değil. Bu konuda her geçen gün somut adımlar atılmaya devam ediliyor. Geçen ay hayata geçen Türkiye Yeşil **Sanayi** Projesi de bunlardan biri. Proje, **Sanayi** ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonunda, KOSGEB ve TÜBİTAK'ın aracılığı, Dünya Bankasının finansman desteğiyle hayata geçirildi. 450 milyon dolarlık finansmana sahip proje özellikle KOBİ'lerin yeşil dönüşüm için ihtiyaçlarını karşılamak için çalışacak. Beş yıllık bir süre öngörülen projede üç önemli alanda çalışma yapılacak. Öncelikle KOSGEB tarafından yürütülecek faaliyette 250 milyon dolarlık kredi kullanılacak. Bu kredi ile yenilenebilir enerji, kaynak verimliliği, atık yönetimi, dögüsel ekonomi ve benzeri tematik alanlarda **sanayi** işletmeleri tarafından gerçekleştirilecek faaliyetler desteklenecek. İkinci alanı TÜBİTAK yönetecek ve 175 milyon dolarlık bütçeye sahip olacak. Burada hibe ve geri ödenebilir finansman sağlanacaktır. Bu bileşen kapsamında firmalara yeşil dönüşüm süreçlerinde yol gösterecek mentorluk faaliyetleri ve firmaların ihtiyaç duydukları teknoloji tabanlı çözümlerin geliştirilmesine yönelik Ar-Ge ve yenilik faaliyetleri desteklenecek. Son olarak **Sanayi** ve Teknoloji Bakanlığı teknik destek vermesi için 25 milyon dolarlık bütçeyi kullanacak.

450 milyon \$

TÜRKİYE YEŞİL SANAYİ PROJESİ, ÖZELLİKLE KOBİ'LERİN YEŞİL DÖNÜŞÜM İÇİN İHTİYAÇLARINI KARŞILAMAK İÇİN ÇALIŞACAK. BEŞ YILLIK BİR SÜRE ÖNGÖRÜLEN PROJEDE ÜÇ ÖNEMLİ ALANDA ÇALIŞMA YAPILACAK

EMİSYON TİCARET SİSTEMİ KURULUYOR

Sanayideki yeşil dönüşümün önemli sacayaklarından biri de Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) olacak. İlk olarak AB'de kurulan ETS'nin çalışma prensibi ise şöyle: Sistem içindeki endüstriler belirli sera gazı emisyonu yapma sınırına sahip. Bu sınır değerlerin üzerine çıkanların ticaret sisteminden ek tahsisat alması gerekiyor. Bu sistem sayesinde şirketlerin hedeflediği oranda sera gazı salınımı yapmaları hatta oranları daha da düşürmeleri hedefleniyor. Etkinliği AB'de kanıtlanan bu sistem için Türkiye 2013'te Dünya Bankası ile yürütülen 'Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı Projesi' ile başladı. 7 yıl süren çalışmalar sonunda DB'si ETS sistemini önerdi. Şubat 2022'de düzenlenen İklim Şurası'nda ise 2024'te ETS sistemine geçilmesi tavsiyesi verilmişti. Artık hazırlıklar tamamlanmak üzere. Geçen ay Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu sera gazı emisyonlarının uygun maliyetli ve ekonomik açıdan verimli şekilde azaltılmasını teşvik etmeyi amaçlayan Karbon Piyasalarının İşletilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı'nı kamuoyu görüşüne açtı. Yönetmelik taslağı, Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kapsamında tahsisatların (sera gazı emisyon izni) dağıtımına ve alım-satımına yönelik karbon piyasalarının kurulması ve işletilmesini düzenleyen usul ve esasları belirliyor. Keza Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar da ETS sisteminin 2024'te çalışmaya başlayacağını açıkladı.

YOL HARİTASI DOĞRU ÇİZİLMELİ

Evet, tüm bu çalışmalar Türk sanayisindeki yeşil dönüşümün ne kadar hızlı gerçekleşeceğini de aslında bir habercisi. Özel şirketlerin pek çok proje ile sürdürülebilirlik konusunda büyük adımlar attığını görüyoruz. Bu adımların her geçen gün daha da hızlanacağı malum ancak burada asıl önemli nokta daha çok KOBİ tarafındaki gelişmeler olacak. İlerleyen sayfalarda da görebileceğiniz gibi küçük ya da büyük şirketlerin sürdürülebilirlik konusunda somut adımlar atmaları karbon emisyonu konusunda netlik kazanmalarına bağlı. Bu konuda gerek bakanlıklar gerekse sivil toplum kuruluşları her zamankinden daha fazla rol oynayacak.

COP28'DE ÖNE ÇIKAN TAAHHÜT VE BİLDİRGELER

İKLİM & SAĞLIK BİLDİRGESİ

140'dan fazla ülkenin imzaladığı deklarasyonda sağlık sektöründeki emisyonların azaltılması için sektörler arası iş birliğinin artırılması hedefleniyor. Bununla birlikte sağlık ile iklim arasındaki ilişki ilk kez resmi kayıtlara geçmiş oldu. Bildirge, iklim krizinin sağlık üzerindeki etkilerini ele almak sistemler kurmanın gerekliliğini ön plana çıkarıyor. Bildirge ayrıca, hava kirliliğinin yarattığı zorluklara da çözüm bulmaya yönelik ortak çalışmaların yapılmasını hedefliyor.

KÜRESEL SOĞUTMA TAAHHÜDÜ

66 ülkenin imzacısı olduğu Küresel Soğutma Taahhüdü, 2050 yılına kadar tüm sektörlerde kullanılan soğutma teknolojilerinden kaynaklanan emisyonları 2022 yılı seviyesine göre en az %68 oranında azaltmayı hedefliyor.

TARIM, GIDA & İKLİM BİLDİRGESİ

159 ülke tarafından imzalanan bildirge, iklim değişikliğinin getirdiği zorunluluklara karşı tarım ve gıda sistemlerinin acilen uyum sağlaması ve dönüşmesi gerektiğinin altını çiziyor. Tarımda ve gıda sistemlerinde suyun entegre yönetiminin her düzeyde güçlendirilmesini hedefliyor.

HİDROJEN BİLDİRGESİ

37 ülkenin imzaladığı bildirgenin asıl amacı yenilenebilir ve düşük karbonlu hidrojen üretiminde küresel bir pazarın gelişimi için bir sertifikasyon programı başlatmak. Bildirgeyle ayrıca hidrojen potansiyelinin dünya genelinde kullanılması için iş birliklerinin önünün açılması hedefleniyor.

İmalatta Daralma Devam Ediyor

GÜNAY İŞERİ - İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) anketinin Aralık 2023 dönemi sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50,0'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, Kasım'da 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50,0 eşik değerini altında kaldı.

Aralıkta imalat sanayi üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak Kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık

vermesine imkân sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istihdamlar nedeniyle istihdam azalttı.

Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerinin deki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon

oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti.

İŞGÜCÜ PİYASALARI AÇISINDAN OLUMLU SINYALLER VERDİ

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI anket verileri hakkında değerlendirmede bulunan S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, şunları söyledi: "Türk imalat sektöründe 2023'ün son ayında görülen yavaşlama; yılın ikinci yarısında zayıf talebin etkisiyle ortaya çıkan zorlayıcı koşulların bir özeti şeklindeydi. Yine de firmaların yeni yıla girerken çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması, işgücü piyasaları açısından olumlu sinyaller verdi. Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekte birlikte, bu durum aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı. Bununla birlikte enflasyonun 2024 yılında daha fazla gerileme potansiyeli taşıması, sektörde talebin toparlanması konusunda bir miktar iyimserlik sağlayabilir."

YENİ SİPARIŞLAR 10 SEKTÖRÜN DOKUZUNDA YAVAŞLADI

İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti.

Kasım 2023'te 47,2 olan **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50,0 eşik değerinin altında kaldı. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi.

Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti.

Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü. Bu düşüş Kasım ayındaki artışını takip etti. Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyrederken, istihdamla ilişkin tablo daha olumlu oldu. Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı yaşanırken Aralık'ta bu sayı altıya çıkarak Mayıs'tan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. İstihdamda en keskin

artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

GİRDİ MALİYETLERİ ARTMAYA DEVAM ETTİ

Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu. Anket kapsamında izlenen on sektörde içerisinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi.

Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafif artıran gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olmak üzere sadece iki sektörde artış kaydetti.

Talep geriledi imalat **sanayi** yavaşladı

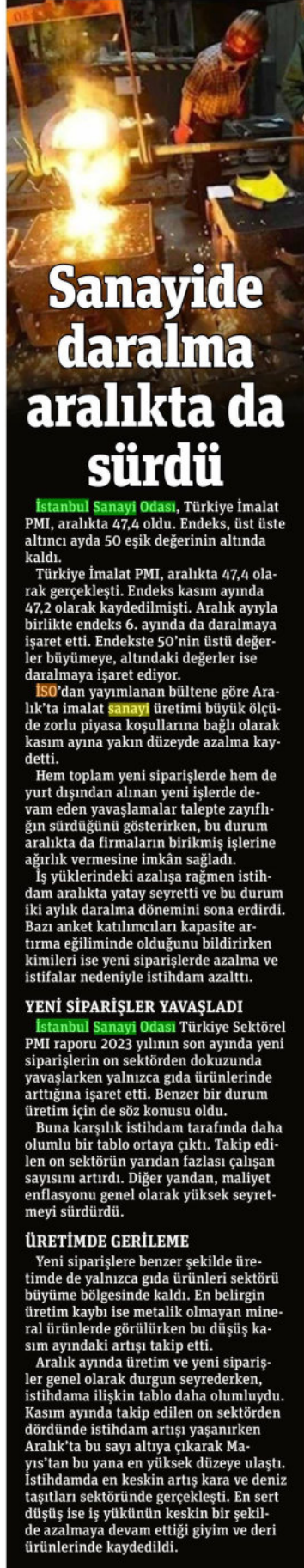
İSTANBUL Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 değerini aldı. ISO Türkiye İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerinin altında kaldı. Aralıkta imalat sanayi üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa ko-

şullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma

eğiliminde olduğunu bildirirken, kimileri de yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı. Satın alma faaliyetlerinde azalış son 4 ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak, girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücret-

ler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti. İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu, 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin 10 sektörden 9'unda yavaşladığına, yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti.

Sanayide daralma aralıkta da sürdü

Istanbul Sanayi Odası, Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 oldu. Endeks, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı.

Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks kasım ayında 47,2 olarak kaydedilmişti. Aralık ayıyla birlikte endeks 6. ayında da daralmaya işaret etti. Endekste 50'nin üstü değerler büyümeye, altındaki değerler ise daralmaya işaret ediyor.

İSO'dan yayımlanan bültene göre Aralık'ta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti.

Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkân sağladı.

İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

YENİ SİPARİŞLER YAVAŞLADI

Istanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu.

Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarısından fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü.

ÜRETİMDE GERİLEME

Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görülürken bu düşüş kasım ayındaki artışı takip etti.

Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyrederken, istihdama ilişkin tablo daha olumluydu. Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı yaşanırken Aralık'ta bu sayı altıya çıkarak Mayıs'tan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

İmalat **sanayi** satın alma yöneticileri endeksi aralıkta 47,4'e yükselirken sektörde daralmanın sürdüğüne işaret edildi

SANAYİDE DARALMA DEVAM EDİYOR

Zorlu piyasa koşulları nedeniyle üretimde yavaşlama kaydedildi

İmalat **sanayi** satın alma yöneticileri endeksi (PMI) aralıkta 47,4'e yükseldi ancak altı aydır süregelen daralmanın yavaşlansa da sürdüğüne işaret etti. Hem yurt içi hem de yurt dışında zorlu piyasa koşulları kaydedildi. **İstanbul Sanayi Odası (İSO)** için S&P Global tarafından derlenen imalat PMI, kasımda 47,2 değerini almıştı. Endeks üst üste altıncı defa 50 seviyesinin altında değer alırken üretim, yeni siparişler ve üretimde yavaşlama görüldü. İstihdamdaki azalma ise durdu. Fiyatlara bakıldığında girdi maliyeti enflasyonu azalarak yedi ayın dip seviyesine geriledi ancak satış fiyatlarındaki hafif de olsa hız kazandı. Üretim, bir önceki ay ile

benzer şekilde zorlu piyasa koşulları nedeniyle gerilerken ihracat siparişleri ve toplam yeni siparişlerdeki daralma talebin zayıf olduğunun altını çizdi. Yeni siparişler alt endeksi aralıkta 44,3'ten 45,3'e yükselirken yeni ihracat siparişleri endeksi aralıkta 48,4'ten 48'e geriledi.

ÜRETİM ALTI AYDIR
DARALIYOR

Üretim üst üste altıncı ayda da daralma kaydetti. Üretim alt endeksi aralıkta 46,9'dan 46,8'e geriledi. İş yükünün hafiflemesine rağmen istihdam aralıkta yatay kalarak iki aylık düşüşünü sonlandırmış oldu. İmalatçıların bazıları kapasiteyi artırırsa da bazıları yeni siparişlerin azalması ve işten ayrıl-

malarla çalışan seviyelerinin düştüğünü kaydetti. Girdi fiyatları aralıkta TL'deki değer kaybı, ücretlerdeki ve ham madde fiyatlarındaki artışlarla yükseldi ancak girdi fiyatları enflasyonu üst üste beşinci ayda da geriledi. Girdi fiyatları alt endeksi aralıkta 60,5'ten 58,8'e geriledi. PMI verilerini değerlendiren S&P Global Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Türkiye'nin imalat sektöründe 2023 sonunda görülen daralma firmalar için zorlu geçen yılın ikinci yarısını özetlemiş oldu. Zayıf talep ana unsur oldu. Öte yandan firmaların çalışan sayılarında istikrarı koruma istekleriyle istihdam piyasası açısından olumlu gelişmeler de görüldü" dedi.

İmalat PMI Aralık ayında da ‘daralmaya’ devam etti

S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, “Firmaların yeni yıla girerken çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması iş gücü piyasaları açısından olumlu sinyaller verdi” dedi.

EKONOMİ SERVİSİ

İstanbul Sanayi Odası
Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 değerini aldı.

İSO Türkiye İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı.

Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerini altında kaldı.

Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı.

İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken, kimileri de yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

Satın alma faaliyetlerinde azalış son 4 ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak, girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırma-

sına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti.

İstanbul Sanayi Odası

Türkiye Sektörel PMI raporu, 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin 10 sektörden 9'unda yavaşladığına, yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum, üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı.

Takip edilen 10 sektörün yarısından fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay

gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere 4 sektörde artış kaydetti.

Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü, bu düşüş kasım ayındaki artıştı takip etti.

Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyrederken, istihdama ilişkin tablo daha olumluydu. Kasım ayında takip edilen 10 sektörden 4'ünde istihdam artışı yaşanırken aralıkta bu sayı 6'ya çıkarak mayıstan bu yana en yüksek düzeye ulaştı.

İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri

ürünlerinde kaydedildi.

Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek 7 ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu.

Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafif artıran gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olmak üzere sadece 2 sektörde artış kaydetti.

Açıklamada değerlendirilmelerine yer verilen S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, Türkiye imalat sektöründe 2023'ün son ayında görülen yavaşlamanın, yılın ikinci yarısında zayıf talebin etkisiyle ortaya çıkan zorlayıcı koşulların bir özeti olduğunu belirterek şunları kaydetti:

“Yine de firmaların yeni yıla girerken çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması, iş gücü piyasaları açısından olumlu sinyaller verdi. Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekle birlikte bu durum aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı. Enflasyonun 2024 yılında daha fazla gerileme potansiyeli taşıması, sektörde talebin toparlanması konusunda bir miktar iyimserlik sağlayabilir.”

İmalat sanayisinde daralma sürüyor

İmalat **sanayi** satın alma yöneticileri endeksi (PMI) aralıkta 47,4'e yükseldi ancak altı aydır süregelen daralmanın yavaşlansa da sürdürdüğüne işaret etti. Hem yurt içi hem de yurt dışında zorlu piyasa koşulları kaydedildi. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği **ISO Türkiye** İmalat PMI anketinin sonuçlarına göre kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerinin altında kaldı. Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt

dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken, kimileri de yeni siparişlerde azalma nedeniyle istihdam azalttı. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye Sektörel PMI raporu, 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin 10 sektörden 9'unda yavaşladığına, yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. **Ekonomi Servisi**

İmalat PMI aralıkta 47,4 oldu

■ **Istanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47,4 değerini aldı. **ISO Türkiye** İmalat PMI anketinin aralık ayı sonuçları açıklandı.

EŞİK DEĞER YÜKSELİYOR

Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, kasımda 47,2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47,4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerinin altında kaldı.

Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azaldı. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum birikmiş işlere ağırlık verilmesini sağladı.

İmalat sektörü alarm veriyor

M. YAŞIN ERKOL / DETAY HABER

Kasım 2023'te 47.2 olan **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, Aralıkta 47.4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı. Üretim ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi.

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat **sanayi** performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen **İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satın Alma Yöneticileri Endeksi (PMI)** anketinin Aralık 2023 dönemi sonuçları açıklandı. Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, Kasım'da 47.2 olan manşet PMI, Aralık 2023'te 47.4'ye yükselse de üst üste altıncı ay 50 eşik değerinin altında kaldı.

İç ve dış talep zayıf

Aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak Kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine

imkân sağladı. İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı. Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi. Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış

gerçekleşti.

Ana 10 sektörden 9'u geri viteste

İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu. Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken, bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti. Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görülürken bu düşüş Kasım ayındaki artışı takip etti. Bu arada girdi maliyetleri de sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam etti.

Sanayide tehlike çanları çalıyor!

Kasım 2023'te 47.2 olan **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, Aralıkta 47.4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı. Üretim

ve yeni siparişlerde düşüş devam ederken, istihdamda daralma eğilimi durdu. Girdi maliyetlerinde artış hızı mayıstan bu yana en düşük seviyeye geriledi. Yeni siparişler on sektörden dokuzunda yavaşladı. Sadece gıdada siparişler arttı.

Çarklar yavaşlıyor

İmalat PMI 6. ayda da daralmaya işaret etti. Kasım 2023'te 47.2 olan **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47.4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı. **İstanbul Sanayi Odası** Türkiye İmalat PMI, aralıkta 47.4 olarak gerçekleşti. Endeks kasım ayında 47.2 olarak kaydedilmişti.

Aralık ayıyla birlikte endeks 6. ayında da daralmaya işaret etti. Endekste 50'nin üstü değerler büyümeye, altındaki değerler ise daralmaya işaret ediyor.

ISO'dan yayımlanan bültene göre aralıkta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti.

Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum aralıkta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkan sağladı.

İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam aralıkta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

GİRDİ STOKLARI GERİLEDİ

Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi.

Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti. (EKONOMİ SERVİSİ)

Fotoğraf: Pexels

GİRDİ MALİYETLERİ ARTIŞI SÜRDÜ

GİRDİ maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu.

Anket kapsamında izlenen on sektör içerisinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi.

Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafif artıran gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olmak üzere sadece iki sektörde artış kaydetti.

ÜRETİM GERİLEDİ

YENİ siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görülürken bu düşüş kasım ayındaki artış takip etti.

Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyredirken, istihdama ilişkin tablo daha olumluydu.

Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı yaşanırken aralıkta bu sayı altıya çıkarak mayıstan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

YENİ SİPARİŞLER YAVAŞLADI

İSTANBUL Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde arttığına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu.

Buna karşılık istihdam tarafında daha

olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarıdan fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti.

Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde artış kaydetti.

SANAYİDE DARALMA İŞARETİ GÖRÜLDÜ

İstanbul Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, Aralık'ta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks, üst üste altıncı ayda 50 eşik değerinin altında kaldı.

İSTANBUL Sanayi Odası Türkiye İmalat PMI, Aralık'ta 47,4 olarak gerçekleşti. Endeks Kasım ayında 47,2 olarak kaydedilmişti.

Aralık ayıyla birlikte endeks 6. ayında da daralmaya işaret etti. Endekste 50'nin üstü değerler büyümeye, altından değerler ise daralmaya işaret ediyor.

ISO'dan yayımlanan bülteneye göre Aralık'ta imalat **sanayi** üretimi büyük ölçüde zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak Kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti.

Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterirken, bu durum Aralık'ta da firmaların birikmiş işlerine ağırlık vermesine imkân sağladı.

İş yüklerindeki azalışa rağmen istihdam Aralık'ta yatay seyretti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

Girdi stokları geriledi

Satın alma faaliyetlerinde azalış son dört ayın en yüksek oranında gerçekleşti. Bunun sonucu olarak girdi stokları da düşüş gösterdi. Girdilere yönelik zayıf talep, tedarikçilerin teslimatlarını hızlandırmasına olanak sağladı

ve böylece teslimat sürelerindeki 11 aylık uzama eğilimi sona erdi.

Liradaki değer kayıpları, yükselen ücretler ve artan ham madde fiyatları, girdi maliyetlerinin Aralık ayında da artmasına yol açtı. Ancak enflasyon oranında üst üste beşinci ay gerileme kaydedildi. Buna karşın nihai ürün fiyatlarında Ağustos ayından bu yana en hızlı artış gerçekleşti.

Yeni siparişler yavasladı

İstanbul Sanayi Odası Türkiye Sektörel PMI raporu 2023 yılının son ayında yeni siparişlerin on sektörden dokuzunda yavaşlarken yalnızca gıda ürünlerinde artışına işaret etti. Benzer bir durum üretim için de söz konusu oldu.

Buna karşılık istihdam tarafında daha olumlu bir tablo ortaya çıktı. Takip edilen on sektörün yarısından fazlası çalışan sayısını artırdı. Diğer yandan, maliyet enflasyonu genel olarak yüksek seyretmeyi sürdürdü. Aralık ayında yeni siparişlerini artıran tek sektör gıda ürünleri olurken bu artış üst üste ikinci ay gerçekleşti.

Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Toplam yeni siparişlere göre daha olumlu bir tablonun ortaya çıktığı yeni ihracat siparişleri, kara ve deniz taşıtları başta olmak üzere dört sektörde

artış kaydetti. S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, "Türk imalat sektöründe 2023'ün son ayında görülen yavaşlama; yılın ikinci yarısında zayıf talebin etkisiyle ortaya çıkan zorlayıcı koşulların bir özetini şekillendirdi."

Yine de firmaların yeni yıla girerken çalışan sayılarını koruma eğiliminde olması, işgücü piyasaları açısından olumlu sinyaller verdi. Maliyet baskılarının zayıfladığına ilişkin belirtiler devam etmekle birlikte, bu durum Aralık ayında satış fiyatlarındaki artışın hız kesmesini sağlamadı.

Bununla birlikte enflasyonun 2024 yılında daha fazla gerileme potansiyeli taşınması, sektörde talebin toparlanması konusunda bir miktar iyimserlik sağlayabilir" dedi.

Üretimde gerileme

Yeni siparişlere benzer şekilde üretimde de yalnızca gıda ürünleri sektörü büyüme bölgesinde kaldı. En belirgin üretim kaybı ise metalik olmayan mineral ürünlerde görüldü. Bu düşüş Kasım ayındaki artışı takip etti.

Aralık ayında üretim ve yeni siparişler genel olarak durgun seyrederken, istihdama ilişkin tablo daha olumlu oldu.

Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı

yaşanırken Aralık'ta bu sayı alıya çıkarak Mayıs'tan bu yana en yüksek düzeye ulaştı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe gerçekleşti. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

Girdi maliyetleri artmaya devam etti

Girdi maliyetleri sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu.

Anket kapsamında izlenen on sektör içerisinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi.

Satın alma faaliyetleri Aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafif artıran gıda ürünleri sektörü oldu. Girdi stokları ise yine gıda üreticileri ile makine ve metal ürünler olmak üzere sadece iki sektörde artış kaydetti. **HABER MERKEZİ**

Sanayide daralma işareti aralıkta da sürdü

HABER MERKEZİ

İmalat sanayi satın alma yöneticileri endeksi (PMI) aralıkta 47,4'e yükseldi ancak altı aydır süregelen daralmanın yavaşlansa da sürdüğüne işaret etti. Hem yurt içi hem de yurt dışında zorlu piyasa koşulları kaydedildi. İstanbul Sanayi Odası (İSO) için S&P Global tarafından derlenen imalat PMI, kasımda 47,2 değerini almıştı. Endeks üst üste altıncı defa 50 seviyesinin altında değer alırken üretim, yeni siparişler ve üretimde yavaşlama görüldü. İstihdamdaki azalma ise durdu. Fiyatlara bakıldığında girdi maliyeti enflasyonu azalarak yedi ayın dip seviyesine geriledi ancak satış fiyatlarındaki hafif de olsa hız kazandı.

İmalat sanayi 2024'e durgun girdi

Tarihsel bakış:

PMI Üretim Endeksi, 50 = değişme yok

EKONOMİ SERVİSİ

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO), Türkiye İmalat PMI (Satın Alma Yöneticileri Endeksi) anketinin Aralık 2023 dönemi sonuçlarını açıkladı. **ISO** İmalat PMI eşik değeri olan 50'nin üzerinde olduğunda iyileşmeye işaret ediyor. Buna göre Kasım 2023'te 47,2 olan endeks, aralık ayında da

47,4 değerini alarak üst üste altıncı kez eşik değerin altında kalarak daralmaya işaret etti. **ISO**'nun yaptığı açıklamaya göre imalat **sanayi** üretimi zorlu piyasa koşullarına bağlı olarak kasım ayına yakın düzeyde azalma kaydetti. Hem toplam yeni siparişlerde hem de yurt dışından alınan yeni işlerde devam eden yavaşlamalar talepte zayıflığın sürdüğünü gösterdi. İş yüklerin-

deki azalışa rağmen istihdam aralıkta yavaş seyretilti ve bu durum iki aylık daralma dönemini sona erdirdi. Bazı anket katılımcıları kapasite artırma eğiliminde olduğunu bildirirken kimileri ise yeni siparişlerde azalma ve istifalar nedeniyle istihdam azalttı.

ÜRÜN FİYATLARINDA HIZLI ARTIŞ

Endekste on sektörden dokuzunda yeni siparişlerin azaldığı yalnızca gıda ürünlerinde arttığı bildirildi. Satın alma faaliyetlerindeki azalış son dört ayın en yüksek oranına çıktı. Yılın sonunda en keskin yavaşlama ise kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri kategorisinde görüldü. Raporda TL'deki değer kaybının, artan ham madde fiyatlarının ve yükselen ücretlerin girdi maliyetlerini artırdığı ifade edildi. Enflasyon oranında üst üste beşinci ayda gerileme olmasına karşın nihai ürün fiyatlarında Ağustos ayından bu yana en hızlı artışın meydana geldiği kaydedildi.

Hem parasal sıkılaştırma politikaları nedeniyle iç talepte hem de dış talepteki daralma Türk imalat **sanayinin** Aralık ayında da yavaşlamaya devam etmesine yol açtı. Üretim endeksindeki düşüş, eğilim olarak altıncı aya ulaştı. Raporda Türk imalat sektörünün istihdamı iki aylık düşüşün ardından 2023'ün son ayında hemen hemen değişmedi. Bazı firmalar, yeni yatırımlara ve kapasite artırma ihtiyacına bağlı olarak

ek personel alımına gittiklerini bildirirken diğerlerinde ise yeni siparişlerdeki yetersizlik ve işten ayrılmalar nedeniyle istihdam hacminde düşüş görüldüğü aktarıldı.

En belirgin üretim kaybı metalik olmayan mineral ürünlerde olduğu paylaşıldı. Kasım ayında takip edilen on sektörden dördünde istihdam artışı yaşanırken Aralık'ta bu sayı altıya çıktı. İstihdamda en keskin artış kara ve deniz taşıtları sektöründe meydana geldi. En sert düşüş ise iş yükünün keskin bir şekilde azalmaya devam ettiği giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

GİRDİ MALİYETLERİNDEKİ ARTIŞ

Girdi maliyetleri, sektörlerin büyük çoğunluğunda hızlı bir şekilde artmaya devam ederken, bunun tek istisnası, enflasyonun belirgin bir şekilde gerileyerek yedi ayın en düşük seviyesine indiği kimyasal, plastik ve kauçuk ürünleri oldu. Anket kapsamında izlenen on sektör içerisinde girdi fiyatlarındaki en hızlı artış kara ve deniz taşıtlarında gerçekleşti. Satış fiyatlarının artış hızında makine ve metal ürünleri sektörü başı çekerken, en yavaş artış ise firmaların talebi canlandırmak için fiyat artışlarını sınırlamaya çalıştığı tekstil ürünleri sektöründe izlendi. Satın alma faaliyetleri aralık ayında hemen hemen tüm sektörlerde zayıflarken bunun tek istisnası girdi alımlarını hafif artıran gıda ürünleri sektörü oldu.